

Tổng Hội Sinh Viên Việt Nam Tại Paris Association Générale des Etudiants Vietnamiens de Paris

Man Ban Xuân 200

Canh Tý

L'année Ju Rat

Culture vietnamienne Société Environnement

Sommaire

Editorial - Lời mở đầu	1
L'année du Rat	
 Chuột chù lại có xạ hương Chiếc cầu trong cổ tích Aller au Việt Nam, et puis Xôi 	3 9 10 13
Culture Vietnamienne	
 Phong tục cưới hỏi truyền thống ở Việt Nam - La tradition du mariage au Vietnam Nụ Tầm Xuân Le Bò bún selon notre chef Lương 	17 21 26
Société et Environnement	
 Jackie Chan, Pas le Bienvenu au Vietnam Les bidonvilles fantômes de Saigon Tặng Corps retrouvés dans un camion près de Londres : 	29 32 34
une tragédie de l'immigration clandestine vietnamienne ?	35
- Regards de Manifestants	37
- Que penser de l'EVFTA ?	38
- Affaire Zahradil : Révélation de conflit d'intérêt autour de l'accord commercial	42

Éditorial

Le Têt, un événement qui rat-ssemble

Pour cette nouvelle année, l'ensemble de l'équipe de rédaction se joint au Bureau Exécutif de l'Association Générale des Étudiants Vietnamiens de Paris (AGEVP) pour vous souhaiter une très heureuse année pleine de santé, de bonheur, de chance et de réussite.

Le passage à l'année 2020 coïncide pour le calendrier lunaire vietnamien avec le début d'un nouveau cycle des signes astrologiques, traduisant le retour du premier animal des 12 signes : le Rat.

Le Festival du Têt est un événement qui permet aux jeunes Français d'origine vietnamienne de faire un retour aux sources, mais également de s'intéresser à l'actualité au Vietnam et ainsi de faire un bilan des joies et des peines que connaît le pays.

Pour les jeunes générations nées en France, la culture et l'actualité au Vietnam semblent éloignées, nous espérons par conséquent à travers ce journal apporter des éléments d'information et de réflexion sur la situation au pays.

56 ans après sa fondation en 1964, l'AGEVP continue d'affirmer son identité, faisant valoir ses trois piliers historiques : la promotion de la culture vietnamienne, la formation de la jeunesse ainsi que la lutte pour la liberté au Vietnam. Nous attachons de l'importance à ce que nos actions impactent de manière efficace et durable notre communauté en développant nos activités suivant les trois piliers cités.

Nous vous proposons à travers ce numéro un voyage au Vietnam, allant de la culture aux phénomènes sociétaux qui touchent notre pays. Ainsi, vous trouverez dans cette édition des articles traitant des problèmes socio-économiques mais nous vous ferons également voyager à travers les histoires et poèmes que vous proposent nos contributeurs.

Chers lecteurs, nous vous remercions pour le soutien que vous nous apportez. Poursuivons ensemble notre lutte pour que les Vietnamiens au pays vivent dans un environnement juste, prospère et libre.

Excellente année du Rat de Métal à tous!

Nguyễn Quang Trung

Président de l'Association Générale des Étudiants Vietnamiens de Paris

Lời mở đầu

Tết, một cơ hội để đoàn tụ

Một lần nữa, Nhân Bản Xuân lại đến tay quý vị.

Trước thềm năm mới, toàn thể Ban Biên Tập cũng như Ban Chấp Hành Tổng Hội Sinh Viên Việt Nam Paris xin thành thật cầu chúc quý vị một năm canh tý khang an, hạnh phúc và thịnh vượng.

Nếu năm 2020 dương lịch mở đầu cho một thập niên mới thì năm canh tý âm lịch cũng là năm đầu của một chu kỳ mới vì trong 12 con giáp, con giap đầu đàn đích thị là con chuột.

Lễ hội Tết Nguyên Đán cũng là cơ hội để chúng ta trở về cội nguồn, theo dõi hiện tình đất nước và chia sẽ vui buồn cùng đồng bào trong nước.

Đối với các thế hệ sinh ra và lớn lên trên đất Pháp, chúng tôi hy vọng Nhân Bản Xuân Canh Tý sẽ đem lại cho quý bạn một số dữ liệu hầu giúp quý bạn tìm hiểu và suy tư về nền văn hóa dân tộc cũng như về hiện tình đất nước .

Sau 56 năm hiện hữu, THSVVNP vẫn kiên trì tiến bước, trung thành với ba mục tiêu nguyên thủy và chính yếu của hội : bảo tồn và phát huy văn hóa việt, đào tạo một thế hệ trẻ đa năng và đấu tranh cho một nước Viêt Nam tự do. Trong tinh thần đó, chúng tôi hy vọng những sinh hoạt của THSV sẽ tiếp tục đóng góp một cách hữu ích và bền vững cho cộng đồng người việt chúng ta.

Nhân Bản Xuân Canh Tý năm nay sẽ đưa quý vị trở về quê hương xuyên qua những vần thơ, những mẫu truyện ngắn và những bài nghiên cứu về hiện tình kinh tế xă hội của đất nước.

Chúng tôi xin chân thành cảm tạ sự ủng hộ bền bỉ của quý vị. Chúng ta hãy cùng nhau tiếp tục đấu tranh để đồng bào trong nước được sống trong tự do, công bằng và thịnh vượng.

Một lần nữa xin kính chúc toàn thể một năm canh tý thật tuyệt vời.

Nguyễn Quang Trung

Chủ Tịch Tổng Hội Sinh Viên Việt Nam Tại Paris

Chuột chù lại có xạ hương

Hết chu kỳ mười hai năm, chú chuột, con giáp bé nhỏ nhất trong bọn lại trở về chễm chệ lên ngôi. Chuột : kẻ thù không đội trời chung của phái đẹp. Chuột : đồng nghĩa với dịch tả, dịch hạch và trăm thứ bệnh hiểm nghèo khác. Nhưng chuột cũng đã cống hiến bao sinh mạng trong phòng thí nghiệm để giúp loài người bào chế và thử nghiệm nhiều loại thuốc hữu hiệu nhằm bảo vệ sức khoẻ, giữ gìn thể lực, nâng cao tuổi thọ. Ở đâu có người, ở đó có chuột : từ nàng chuột bạch lông trắng mắt đỏ đến gã chuột cống kềnh càng đen đúa, từ anh chuột chù mắt mù có mùi khó ngửi đến chị chuột đồng béo mượt thơm nức hương lúa mới, từ đền chuột ở Ấn Độ đến đám rước chuột với xâu cá hối lộ lão mèo trong tranh làng Hồ... Chuột không bao giờ được xem là gia súc, nhưng kỳ thực, lại gần gũi với người đến mức không ngờ!

Nhắc đến chuột trong truyện tranh và phim hoạt hoạ, ai trong chúng ta mà

chẳng nghĩ ngay đến **Mickey** của Walt Disney với đôi tại tròn đen nhánh? Thật vậy, với hơn... chín mươi tuổi đời, chú chuột Mickey đã làm say mê bao nhiêu thế hệ trẻ em trên thế giới. Có những em bé ngày ấy, nay đã thành... cụ, nhưng Mickey thì vẫn trẻ mãi

không già, lúc nào cũng thông minh, năng động và tốt bụng. Chào đời năm 1928, được công chúng biết đến qua bộ phim Willie, tàu chạy bằng hơi nước, được xem là bộ phim hoạt hoạ đầu tiên có sự cử động của các nhân vật được kết hợp đồng bộ với âm thanh, Mickey đến với Walt Disney do tình cờ. Một hôm, buồn rầu vì sự thất bại của loạt phim hoạt hoạ Alice (1920-1923) và *Thỏ Oswald* (1927), chàng hoạ sĩ trẻ tuối Walt Disney ngồi bất động trong phòng làm việc. Bất chợt, anh để ý đến sự xuất hiện linh động của những chú chuột nhắt. Im lặng theo dõi hoạt động của lũ chuột hồi lâu, trong trí tưởng tượng của Walt bỗng nảy sinh ra một nhân vật mới, với đôi tai to, chiếc mõm nhọn và tài ứng biến trước mọi thử thách. Qua ý tưởng phác hoạ của Walt Disney và nét vẽ của Ub Iwerks, chuột Mickey ra đời cùng một loạt phim hoạt hoạ mới đã nhanh chóng khiến Disney nổi tiếng. Ra đời cùng lúc với chú chuột ngộ nghĩnh này từ 1928, là người yêu của chú, nàng chuột Minnie lãng mạn. Dần dần, trong thế giới của Mickey, có thêm tình địch của chú, chuột Mortimer, kẻ thù của chú, mèo hoá sói Pat Hibulaire

hung ác và bạn bè của chú : chó Dingo, chó Pluto, vịt Donald, bò Clarabelle, ngựa Horace, gà mái Clara... Walt Disney (1901-1966) đã có lần nói : "Hình như tôi chưa bao giờ yêu một người đàn bà nào bằng chuột Mickey." Và hình như có khối người trên thế giới đã đồng tình với nhận định này!

Với hàng chục vai diễn, từ hoàng tử, phù thuỷ tập sự, ngự lâm quân, hiệp sĩ đến nông dân, thợ may, phi công, nài ngựa, thuyền trưởng, thuỷ thủ, ca sĩ, nhạc sĩ, thư ký, lính cứu hoả... qua hơn một trăm phim hoạt hoạ dài ngắn, Mickey đã trở thành biểu tượng của nhóm Disney. Có thể kể đến Những bóng ma cô đơn (1937), Thợ chùi đồng hồ (1937), Chàng thợ may dũng cảm (1938), Học nghề phù thuỷ (Fantasia – 1940), Mickey và hạt đậu thần (1947), Bài hát mừng Giáng sinh của Mickey

(1983, dựa theo truyện của nhà văn Anh Charles Dickens), Hoàng tử và gã nghèo khó (1990, phỏng theo truyện của nhà văn Mỹ Mark Twain), Ba chàng ngự lâm pháo thủ (2004, dựa theo câu truyện kiếm hiệp của nhà văn Pháp Alexandre Dumas (cha)), Ngày xưa, mùa Giáng sinh (2004, hoàn toàn được thực hiện bằng hình ảnh tổng hợp của máy vi tính)... Sau nhiều năm vắng bóng, Mickey và người tình muôn thuở Minnie đã xuất hiện đều đặn trở lại trên màn ảnh lớn và càng gần gũi hơn với trẻ em thế kỷ 21 qua loạt phim giáo dục Ngôi nhà của Mickey với những nhân vật của không gian ba chiều và kỹ thuật vi tính-hình ảnh tổng hợp.

Ngoài Mickey và Minnie, thế giới hoạt hoạ của Disney cũng đầy dẫy những chuột là chuột. Bộ phim ngắn *Chú chuột bay* ra đời năm 1934, với nhân vật chính là một chú **chuột nhắt** mơ mộng, mong ước được bay lượn như chim. "Cầu được, ước thấy", một nàng tiên hiện ra, ban cho chuột nhắt đôi cánh, nhưng "của nợ" này lại khiến chú chuột bị bầy chim xua đuổi và cả gia đình cũng xa lánh vì bộ tịch kỳ quái của mình. Chỉ có lũ dơi xấu xí là nhất định bắt chú nhận chúng làm anh em. Hiểu ra thâm ý của nàng tiên, chuột nhắt xin được trở lại hình dạng ban đầu của mình trong nỗi vui mừng của mẹ và các anh em.

Hai năm sau, 1936, thêm hai bộ phim ngắn với các

nhân vật chuột sắm vai tài tử chính ra đời. Ba chú chuột ngự lâm mù sờ soạng vung kiếm chống gã đại uý mèo... chột (!) và Chuột

đồng, chuột tỉnh, dựa theo bài thơ ngụ ngôn của Jean de La Fontaine. Chú **Abner** vác dù xách bị lên tỉnh thăm **Monty**, người anh em họ của mình. Bị loá mắt trước cảnh phồn vinh, xa hoa của thị thành chẳng được mấy chốc, chú chuột quê hiền lành ngờ nghệch đã vội nhận ra bao nhiêu cạm bẫy nguy hiểm giăng mắc khắp nơi. Từ giã không tiếc nuối người anh em chuột tỉnh, tuy sang trọng phủ phê, nhưng luôn sống trong lo âu, sợ hãi, chuột đồng cuốn gói chuồn thẳng về nơi thôn ổ, chẳng thà "ta về ta tắm ao ta"... Cần nhắc thêm là *Chuột đồng, chuột tỉnh* đã đem về cho hãng Disney giải Oscar dành cho phim hoạt hoạ ngắn hay nhất năm 1936.

Bằng đi nhiều năm, người ta chỉ thấy Mickey và hai cháu trai Ferdy, Morty (Jojo, Michou), Minnie cùng hai cháu gái Millie, Melody xuất hiện đây đó trong các bộ phim ngắn hoặc trên các trang truyện tranh, còn thì chuột vắng bóng trong hoạt động sáng tạo của Walt Disney, hoặc chỉ xuất hiện trong các vai phụ. Với bộ phim dài Dumbo (1941), thấy có chuột Timothy bé xíu nhưng lại coi sóc và điều khiển hàng chục thớt voi khổng lồ của gánh xiếc Loyal. Chính Timothy và đàn quạ đã phát hiện ra năng khiếu biết... bay của voi con tai to Dumbo sau một đêm say xỉn quên trời đất! Vài năm sau, 1950, hãng Disney dựng lại câu chuyện cổ tích Lọ Lem của Charles Perrault. Khác với nàng Lọ Lem cô đơn trong nguyên tác, Lọ Lem trong phim hoạt hoạ có khá nhiều bạn bè : chó già Pataud, ngựa Major, lũ chim và bầy chuột. Trong bầy chuột, nổi trội hơn cả là Jaq, ốm yếu nhưng khôn lanh và Gus, béo tròn, chậm chạp lại tham ăn. Phải đối đầu thường xuyên với kẻ thù, gã mèo thâm hiểm Lucifer, Jag và Gus luôn tìm cách giúp đỡ Lọ Lem trong những lúc nguy nan nhất. Thêm 20 năm nữa, trong phim Quý tộc mèo với bối cảnh Paris thời vàng son đầu thế kỷ 20, chú chuột Roquefort đã không ngại nguy hiểm, lao vào hang hùm để kịp thời cầu cứu lũ mèo hoang đến giải cứu cho mẹ con mèo quý tộc Duchesse thoát khỏi độc kế của lão quản gia.

Sau một thời gian dài bị xếp vào hàng nhân vật phụ, chuột đã trở lại vị trí minh tinh, với chàng chuột xám **Bernard** và nàng chuột bạch **Bianca** trong hai bộ phim dài, dựa theo những chuyện kể của Margery Sharp. Ở bộ phim đầu (1977), chàng và nàng

được hội đồng quốc tế chuột giao nhiệm vụ giải cứu cho cô bé Penny thoát khỏi tay mụ Médusa. Trong bộ phim sau (1991), Bernard và Bianca phải sang tận Úc châu để cùng anh chuột nhảy **Jake** giải thoát cho chú

bé Cody cùng nhóm thú vật bị gã thợ săn Mac Leach giam giữ. Có lẽ điểm ngộ nghĩnh nhất của hai bộ phim là Bernard và Bianca được đáp phi cơ hải điểu để đi thi hành nhiệm vụ: hai chú hải điểu Orville và Wilbur dềnh dàng, vụng về đã tạo nhiều trận cười vỡ bụng cho khán giả con nít và người lớn...

Tiếp đó, lại có chuột trong phim Basil, thám tử tư. Trước đây, đã thấy nhân vật Rat với bộ trang phục thám tử tư xuất hiện thoáng qua trong phim Chàng cóc (1949), thì nay, dựa theo truyện Basil de Baker Street của Eve Titus, kể về thám tử Basil, một loại Sherlock Holmes... chuột, hãng Disney đã tung ra bộ phim hoạt hoạ dài 71 phút vào năm 1986. Nhân vật chính, thám tử chuột Basil đã cùng người bạn, bác sĩ chuột David Dawson giúp đỡ bé chuột Olivia cứu người cha già Hiram thoát khỏi bàn tay lông lá của gã chuột cống Ratigan, đồng thời phá vỡ âm mưu định soán ngôi nữ hoàng... chuột Moustoria của gã. Bên cạnh các nhân vật vừa kể, còn có hàng chục nhân vật chuột khác, từ quản gia, lính gác đến vũ công, du đãng, chủ quán rượu, hầu bàn, nhạc sĩ dương cầm... Đúng là một phim hoạt hoạ của chuột!

Gần đây hơn, giữa năm 2007, trong bộ phim hoạt hoạ bằng hình ảnh tổng hợp *Ratatouille* của hai hãng Pixar và Disney (đạo diễn Brad Bird), chú chuột xám **Rémy** lại một lần nữa đưa chuột lên ngôi thần tượng của trẻ em thế giới. Không như gia đình, dòng họ hoặc bố **Django** hay ông anh béo tròn **Emile** của mình – thích ăn tạp, ăn bẩn, ăn bươi..., Rémy có chiếc lưỡi trời cho của các đầu bếp trứ danh. Được hồn ma của đầu bếp nổi tiếng Gusteau phù trợ, Rémy đã giúp chú học việc tay mơ Linguini thực hiện thành công món súp rau củ *ratatouille* "quốc hồn quốc tuý". Paris lại một lần nữa được chọn làm nền cho bộ phim đặc biệt về bếp núc trình độ cao này.

Ngoài lũ chuột của Walt Disney mà đại diện là Mickey, trẻ em Hoa Kỳ nói riêng và con nít trên thế giới nói chung còn say mê thích thú với những phim hoạt hoạ ngắn dài của các chú chuột Jerry (và anh bạn thân mến, mèo Tom !), Gonzales, Fievel... nữa.

Được khai sinh qua nét vẽ của William Hanna và

Joseph Barbera từ 1940, đôi mèo-chuột Tom-Jerry vẫn tiếp tục gây sóng gió trên màn ảnh lớn, màn ảnh nhỏ

cho đến tận ngày hôm nay. Nếu chuột nâu Jerry phải nhường vai thủ lãnh cho Mickey thì mèo xám Tom xứng đáng được nêu đầu bảng của các tài tử hoạt hoạ mèo. Qua suốt mấy chục bộ phim ngắn có tựa đề chung "Merries Melodies" của đôi bạn này, là mối thù truyền kiếp mèo-chuột, là những rượt đuổi của kẻ mạnh muốn dùng sức của mình để "cả vú lấp miệng em", là những cú chơi khăm đau điếng... bất tận. Tom và Jerry hình như chẳng nói với nhau một lời nào, chỉ có âm nhạc kèm theo hành động, diễn tả tâm trạng... mà thôi. Nhưng, quả là "nực cười châu chấu đá xe, tưởng rằng chấu ngã, ai dè xe nghiêng", Jerry, nhanh nhẹn, thông minh, lúc nào cũng thoát khỏi những âm mưu của mèo Tom trong đường tơ kẽ tóc và sẵn sàng phản công, khiến kẻ cậy sức phải nhiều phen điệu đứng, sống dở chết dở... Bên cạnh Tom và Jerry, trong loạt phim của đôi bạn-thù này, có thêm sự xuất hiện của chú chuột mồ côi **Tuffy** (còn có tên **Nibbles**, được

Jerry nhận làm em kết nghĩa), hai cha con chó Spike và Tyke, nàng mèo trắng, chú vịt con, bé kangourou, voi con... nhưng đặc biệt nhất là "nhân vật" quản gia, mà người ta chỉ thấy được váy áo, đôi bắp chân đen và giày vớ trong các bộ phim. Vì thế, nhân vật này có tên "Vú Hai Giày" (Mammy Two Shoes) ! Qua loạt phim Tom và Jerry, hãng MGM với William Hanna và Joseph Barbera đã lần lượt nhận được 7 giải Oscar từ 1943 cho đến 1952. Sau đó, hoạ sĩ Gene Deitch tiếp tục công việc trong ba năm đầu của thập niên 60 thế kỷ 20. Cuối cùng, Churk Jones kéo dài cuộc sống của đôi mèo-chuột này cho đến năm 1967. Năm 1992, bộ phim dài đầu tiên của Tom và Jerry được tung ra thị trường phim ảnh (đạo diễn Phil Roman), nhưng tiếc thay,

lại không gây được tiếng vang đáng kể. Tuy vậy, sau đó, lại có thêm chừng một tá phim hoạt hoạ truyền hình về cặp mèo-chuột này được thực hiện từ 2002 đến 2017.

MGM (Metro-Goldwyn-Mayer), mà biểu tượng là chiếc đầu bờm bù xù và tiếng gầm "êm ái" của chú sư tử, là địch thủ đáng gờm của hãng Disney. Sau này, "tài sản tinh thần" của MGM được chuyển nhượng cho Warner Bros Entertainment, Inc. của bốn anh em Jack, Sam, Harold và Albert. Bên cạnh cặp bài trùng Tom-Jerry vừa nêu trên và nhiều nhân vật nổi tiếng khác của Tex Avery như thỏ xám Bugs Bunny, vịt đen Daffy, heo hồng Porky..., người ta còn thấy thêm sự có mặt của các chú chuột Sniffles và Speedy

Gonzales.

Được khai sinh dưới nét vẽ của Churk Jones năm 1939, chú chuột con thơ ngây **Sniffles** với chiếc mũ dạ tròn và khăn quàng cổ, lúc nào cũng khụt khịt mũi vì cảm cúm. Có bạn là cô bé Mary Janes (có thể thu nhỏ người lại bằng chuột !) và anh mọt sách kiệm lời, chuột Sniffles được trẻ em rất mến chuộng dù chỉ xuất hiện trong chừng mười hai cuốn phim ngắn mà thôi.

Sau Sniffles, Warner Bros lại có Gonzales. Với chiếc mũ rộng vành sombrero vàng rơm của dân Mễ Tây Cơ, với tiếng kêu chiến thắng "Ándale! Ándale!

Ariba! Ariba!", **Speedy Gonzales** có biệt tài chạy nhanh hơn gió, mê phô-mai và vượt qua được mọi trở ngại, cạm bẫy của những kẻ thù không đội trời chung: mèo Sylvestre/Grosminet, hải tặc Sam và chó đồng Coyotte để cứu nguy cho bạn bè hoặc để gửi đến tay người nhận những tin khẩn. Ngược hẳn với Speedy

Gonzales, năm 1959, vài năm sau khi Gonzales ra đời, hoạ sĩ Friz Freleng lại tạo thêm người anh họ **Slowpoke Rodriguez** rề rà, chậm lụt không thể tưởng, nhưng lại có tài thiện xạ và thuật thôi miên cao cường.

Ngoài Sniffles, Gonzales và Rodriguez, trong gần ngàn nhân vật *toon* của *série* Looney Tunes (MGM và Warner Brothers Studios), người ta còn thấy hai bạn chuột **Hubie-Bertie** (Chuck Jones, 1943) và bộ tam sên **Ralph Crumden-Ned Morton-Alice Crumden** (Robert McKimson, 1956), khá mờ nhạt so với các nhân vật khác của "nhà máy sản xuất nhân vật hoạt

hoạ" này.

Sau lớp hoạ sĩ tiên phong trong ngành hoạt hoạ Hoa Kỳ: Walt Disney, Tex Avery, Churk Jones, Friz Freleng, William Hanna, Joseph Barbera..., thế giới lại biết đến tên Don Bluth. Sinh năm 1937 tại Texas, Don Bluth

bắt đầu làm việc cho hãng Disney từ năm 1973 qua các bộ phim Robin, hiệp sĩ rừng xanh, Bernard và Bianca, Peter và chú rồng Elliott, Rox và Rouky. Trong thời gian làm việc cho studio này,

ông đã cùng hai hoạ sĩ khác là Gary Gold và John Pomeroy có những thử nghiệm riêng. Sau khi bộ phim *Chú mèo Banjo* của bộ ba này nhận được nhiều giải thưởng có giá trị năm 1979, họ quyết định tách ra mở hãng riêng. Năm 1982, dựa theo truyện của Robert C. O'Brien, họ cho ra đời bộ phim *Nàng chuột Brisby và bầy chuột của NIMH*. Không

thành công, bộ ba xoay qua sản xuất các trò chơi video và lại trở nên nổi tiếng ở lãnh vực này. Sau đó, Don Bluth hợp tác với Morris Sullivan và Steven Spielberg để thực hiện bộ phim dài Fielvel và Tân Thế giới (1986) với nhân vật chính cũng là... chuột. Rồi lần lượt Đất tiền sử (1988), Chó Charlie (1989), Gà trống Rock-O-Rico (1991), Nàng Út (1992), Công chúa Anastasia (1997)... đã khiến tên tuổi Don Bluth trở nên quen thuộc với khán giả của phim hoạt hoạ, trẻ em và cả người lớn nữa.

Sau khi xuất hiện trong bộ phim của Don Bluth năm 1982 với đàn chuột con Theresa, Martin, Cynthia, Timothy, Cú già, mèo Dragon, ông Ages, thím Tatie Musaraigne, chuột lão Nicodemus, chuột nghĩa hiệp Justin, chuột đen hung hiểm Jenner, gia đình trại chủ Fitzgibbons..., nàng quả phụ chuột dũng cảm Brisby lại cùng con trai Timmy-Timothy cứu nguy cho đàn chuột qua bộ phim *Truyền thuyết Brisby* do đạo diễn Dick Sebast thực hiện năm 1998. Còn chú chuột Fievel có tâm hồn hiệp sĩ, sau khi đã cùng bố, mẹ và cô em gái Tanya lưu lạc từ miền nông thôn Nga xa xôi lạnh giá sang tận New York trong bộ phim đầu, lại có dịp tái xuất giang hồ thêm những ba lần nữa, qua các bộ phim Fievel ở vùng Viễn Tây (1991), Fievel và bí mật của con quái vật đêm (1999), Fievel và kho tàng của Manhattan (2000) với nét vẽ của các hoạ sĩ Phil Nibberlink, Simon Wells và Larry Latham.

Tài tử chuột xứ Cờ Hoa càng tìm càng thấy nhiều, nào là siêu thử Mighty Mouse của studio Terrytoon, xuất hiện đều đặn trong 80 phim từ 1942 đến 1961, hành hiệp cứu thử độ thế (Paul Terry), nào là lão chuột Splinter, sư phụ và cha nuôi của 4 rùa Ninja Leonardo, Raphael, Michelangelo et Donatello (Kevin Eastman và Peter Laird, Mirage Studios), nào là hai chú chuột bạch trong phòng thí nghiệm luôn muốn chinh phục thế giới : Cortex chuột khôn to đầu và Minus chuột khờ ốm nhách trong loạt phim truyền hình 65 tập, mỗi tập 10 phút, từ 1995 đến 1998 (Tom Ruegger), nào là ba chàng chuột Hoả Tinh Modo, Throttle, Vinnie cao to như người, lái những chiếc moto thông minh đến trái đất giúp nhân loại chống lại bọn người-cá Plutarkiens đang muốn tàn phá trái đất, sau khi đã huỷ diệt Hoả Tinh (Rick Ungar, 1993-1996)...

Từ những năm cuối của thế kỷ 20, với kỹ thuật vi tính và hình ảnh tổng hợp, những bộ phim hoạt hoạ thế hệ mới ra đời hàng loạt, dẫn đầu là hãng Pixar, đã cùng hợp tác với hãng Disney để sản xuất *Truyện đồ chơi* (1995-1999-2010-2019), *Đời sâu bọ* (1998), *Thế giới của cá Nemo* (2003), Xe (2006-2011-2017)... Bên cạnh đó, đạo diễn Rob Minkoff đã dùng thủ thuật này để tạo nên chú chuột bạch **Stuart** sống động, con nuôi của một gia đình... loài người do các diễn viên bằng xương bằng thịt thủ vai. Sự chân thật của Stuart đã đem niềm

hạnh phúc đến cho gia đình Little và cũng khiến chú mèo Snowbell động lòng, xoá bỏ lòng đố ky nhỏ nhen. Đôi bạn : chuột nhắt tai to ngây thơ Despereaux và chuột cống lõi đời rày đây mai đó Roscuro (Sam Fell và Robert Stevenhagen, 2008) trong bộ phim *Truyền* thuyết về Despereaux, phim hợp tác Mỹ-Anh, cũng được trẻ em trên thế giới yêu chuộng. Thêm vài chú chuột trong vai "quần chúng" : chuột Nick mê ăn cắp trứng gà trong Chicken Run – Gà chẩu (Peter Lord và Nick Park, 2000), chuột Peps trong phim Nông trại quậy (Steve Oedekerk, 2007), chú chuột gầy đét Ratso hết mực thương yêu bảo bọc đứa con nuôi vịt con Mosh hết sức... xấu xí của mình trong bộ phim Chú vịt con xấu xí và tôi (Michael Hegner và Karsten Killerich, 2005) hoặc chú chuột bạch Mike kiêu căng, lươn lẹo nhưng có giọng crooner trời cho của bộ phim Cùng lên sân khấu (Garth Jennings, 2016)...

Nhưng để có thể so sánh với Basil, thám tử tư của hãng Disney về số lượng... chuột xuất hiện trong phim, người ta chỉ có thể đưa tên bộ phim Thành phố Chuột (David Bowers và Sam Fell, 2006) ra mà thôi. Là bộ phim thứ ba kể từ khi có sự hợp tác giữa hai hãng phim Aardman Studio (Anh) và Dreamworks (Mỹ), nhưng đối với Aardman, chuyên cho ra đời các bộ phim với nhân vật làm từ bột nắn (chủ Wallace và chó Gromit, hoặc các nhân vật gà, người, chuột trong phim Chicken Run...), đây là bộ phim đầu tiên của hãng được hoàn toàn thực hiện bằng kỹ thuật hình ảnh tổng hợp. Chuyện kể về chú chuột **Roddy St. James** sang cả, chỉ vì bị chuột du đãng **Syd** lừa mà sa chân vào... cầu tiêu. Rơi vào hệ thống cống ngầm, Roddy khám phá ra thành phố Chuột đầy màu sắc và nàng Rita xinh đẹp, năng động, cũng như những tên chuột "phản diện" Whitey, Spike. Roddy và Rita đã phải ra sức đấu trí, đấu tài để chống lại bọn Cóc Êch muốn làm thí nghiệm đông lạnh cả bầy chuột...

Trong khi người hàng xóm Hoa Kỳ hãnh diện trưng ra nhung nhúc những tài tử chuột, anh láng giềng Canada chỉ khiêm tốn trình làng vài khuôn mặt chuột cũng khá... khiêm tốn. Có chú chuột gầy áo đỏ Eckhart, em gái Mavis, mẹ chuột Clara, ông ngoại Thomas và nàng chuột xinh xắn Brigitte váy tím xuất hiện trong bộ phim hoạt hoạ truyền hình Đêm ngàn mẩu bánh (1998), khởi đầu cho loạt phim 39 tập từ 2000 đến 2002 (Cellar Door Productions). Có loạt phim hoạt hoạ truyền hình hợp tác Pháp-Canada Tu viện Redwall từ 1999 đến 2002, dựa theo bộ truyện của Brian Jacques, kể về những cuộc phiêu lưu của chiến binh chuột Matthias áo xanh, đã thẳng tay trừng trị tên chuột chột hung ác Cluny Tai Ương, kẻ đã hãm hại gia đình mình. Mathias cưới nàng y tá Hoa Bắp, sinh bé chuột Mattimeo dũng cảm, sẽ trở thành một nhân vật quan trọng trong phần 2 của loạt phim này. Còn có thêm một loạt phim hợp tác Pháp-Canada khác, Ratz, với nét vẽ rất cách điệu của hoạ sĩ Richard Zielenkiewicz, đưa hai chú chuột **Razmo** và **Rapido** đến với trẻ em trong 52 tập phim truyền hình, mỗi tập chỉ vỏn vẹn 11 phút trong chỉ vỏn vẹn 52 ngày của năm 2003. Những kỷ lục nhanh, gọn này thật hợp với tính cách nhân vật của Razmo và Rapido, lúc nào cũng thoăn thoắt chạy khắp hang cùng ngỗ hẹp của chiếc tàu hàng chở phô-mai lênh đênh trên biển, làm phông nền cho loạt phim này.

Như đã thấy, tài tử chuột nhiều vô kể trong các phim hoạt hoạ dài ngắn của Hoa Kỳ, nhưng lạ thay, lại có rất ít dấu vết trong phim *anime* và truyện *manga* của Nhật Bản. Ngoài loạt truyện *Gia đình chuột* của hoạ sĩ Kazuo Iwamura được trẻ em thế giới yêu thích, có lẽ chú

"chuột" vàng vằn nâu má đỏ tai dài **Pikachu** là nổi đình đám hơn cả, với vầng hào quang đôi lúc muốn lấn lướt cả ánh sáng các siêu sao Mickey và Jerry! Là thú cưng của Sacha, nhân vật chính trong loạt truyện tranh, phim hoạt hoạ và trò chơi điện tử *Pokemon* (Satoshi Tajiri,1996-

2019), Pikachu xuất hiện ngay từ 1996 trong các trò chơi điện tử *Pokemon Xanh, Pokemon* Đỏ, là chuột nhóm Điện, song tính, theo thời gian, biến hoá thành Pika (chuột đực), Chuchu (chuột cái), Pichu (con của Pika và Chuchu). Với tiếng kêu đắc thắng sắc nhọn "Pikachu" trong những trận đấu tài thi sức với các pokemon khác, không những được trẻ em yêu thích, Pikachu cũng được người lớn rất ái mộ, bằng chứng là chú chuột vàng này đã từng là nguồn cảm hứng cho các hãng xe hơi, hãng hàng không dân dụng, từng vinh dự được chọn làm mascotte cho đội tuyển bóng đá Nhật trong cuộc tranh giải Túc cầu Thế giới năm 2014, xuất hiện trong tranh cổ động cho Hội nghị về Khí hậu tại Paris năm 2015... Năm nay, 2019, Pikachu trở thành nhân vật chính trong bộ phim màn ảnh lớn hợp tác Mỹ-Nhật Pokemon: thám tử Pikachu (Rob Letterman), nơi loài người bằng xương bằng thịt và các pokemon với thủ pháp hình ảnh tổng hợp 3 chiều sống chung đụng với nhau.

Ngay tại Âu châu, với truyền thống truyện tranh trên trăm năm, nơi số nhân vật thú được sáng tạo gần ngang bằng với số nhân vật người, vậy mà chuột cũng khá hiếm hoi! Nổi đình đám nhất, có lẽ là chuột **Geronimo Stilton** (Elisabetta Dami, hoạ sĩ Ý), bảnh choẹ trong bộ quần áo xanh lá cây với cà-vạt đỏ và đôi mục kỉnh trên sống mũi, chủ biên tờ báo "Tiếng vọng loài gậm nhấm" tại thành phố Sourisia, thủ phủ đảo Chuột. Thích viết, thích đọc, thích chơi *golf* và sưu tầm phô-mai nhưng Geronimo Stilton lại không ưa du lịch vì bị say sóng, say xe và say... máy bay. Geronimo Stilton hết mực thương yêu gia đình đông đúc của

mình : em gái phóng viên rất năng động **Téa Stilton**, anh họ Traquenard, em họ Traqueline, cháu họ Benjamin, ông nội Honoré Tourneboulé, sáng lập viên tờ báo "Tiếng vọng loài gậm nhấm", ông bà ngoại Rhododendron và Rose, các chú bác cô dì Toupie, Épilon, Margarine, Cancoillote, Raristote, Artère, Demilord Zanzibar... Bên cạnh đó, hoạ sĩ Áo Erwin Moser giới thiệu đôi bạn nối khố chuột nâu chuột xám Manuel và Didi. Milan Blažeković người Croatie cho ra đời chú chuột mồ côi Lapitch học nghề đóng giày với thầy Ronchon rậm râu. Cùng với cô bạn Lisa, cũng mồ côi, chó Boundash, két Papagalo, Lapitch lao vào cuộc phiêu lưu chống lại tên trộm chuột hung ác Garou trong bộ phim hoạt hoạ Lapitch, chú thợ giày nhỏ bé (Studio Croatia Film, 1977, dựa theo tiểu thuyết của Ivana Brlić-Mažuranić).

Tại Bỉ, đất sản sinh những thiên tài của ngành truyện tranh, hoạ sĩ Raymond Macherot đã đưa chuột lên hàng nhân vật chính trong hai loạt truyện tranh của ông: Chlorophylle và Sibylline. Ở loạt truyện tranh đầu Chlorophylle (trong "Journal de Tintin", từ 1954 đến 1965, album và phim hoạt hoạ từ 1954 đến 2016), quanh nhân vật trung tâm là chú chuột hung mắt khoanh đen đuôi xù Chlorophylle dũng cảm, thông minh, độ lượng, có cô bạn chuột nhắt Minimum cảu nhảu càu nhàu, quạ Bitume, thổ Serpolet, rái cá

Torpille, vua chuột bạch xứ Coquefredouille Mitron XIII cùng các nhân vật phản diện Anthracite, vua chuột đen tai rách mê tiền và quyền lực, mèo Célimène... Sau đó, hoạ sĩ Raymond Macherot cộng tác với tờ báo "Spirou" từ 1965 trở đi và cho ra đời loạt truyện tranh mới, lần này với minh tinh là cô chuột Sibylline tóc

nâu, nón vàng, váy xanh, thích làm bếp, mẫn cảm, hay ghen tuông, cáu giận, có bạn tình là chàng Tabuom đểnh đoảng, lúc nào cũng sẵn sàng để bị bắt cóc hoặc rơi vào các bẫy sập giăng mắc khắp nơi, nhím cảnh sát Verboten, chim chủ siêu thị Flouzemaker, mèo hiểm Pantoufle, chuột hung Anathème Percemiche, chuột ngốc **Bacafleur**... Sibylline xuất hiện khá đều đặn trong tuần báo thiếu nhi "Spirou" từ 1965 đến tận 1990 và loạt truyện tranh này đã có trên 20 album, xuất bản từ 1967 đến 2018. Bỉ cũng là đất dụng võ của nàng chuột xám y tá Bernadette, thích nhảy múa với chàng mèo Raoul nhưng lại không muốn bị hôn trộm (bộ truyện tranh Léonard gồm 50 quyển, xuất bản từ 1977 đến 2019, hoạ sĩ Bỉ Turk và Bob de Groot), chỗ đôi bạn chuột hoạ sĩ Célestine và gấu hiền lành Ernest chung sống hoà bình ở nơi họ hàng nhà chuột sống dưới mặt

đất và dòng giống loài gấu sống trên mặt đất coi nhau như thù địch (hoạ sĩ Bỉ Grabrielle Vincent, với hơn 31 *album* xuất bản từ 1981 đến 2012, một phim màn ảnh lớn năm 2012 và loạt phim truyền hình ra đời trong năm 2017).

Ở Pháp, hình như người ta chỉ thấy có chú **Raton** hay nhũng nhiễu gây sự trong đàn gia súc của hai anh em nông dân Sylvain, Sylvette (các hoạ sĩ Pháp Maurice Cuvillier, Jean-Louis Pesch, Claude Dubois, Bérik với hơn 250 *album* dày, mỏng xuất bản từ 1941 đến 2019) và bộ ba mèo Moustache, chuột **Trottinette**, chó Coquin (hoạ sĩ Pháp Edmond-François Calvo, 1952-1960) trong những chuyến viễn du vượt thời gian và không gian, từ thời Trung Cổ Âu Châu đến xứ sở của những chàng cao-bồi miền Viễn Tây thời cận đại.

Bên kia bờ biển Manche, tình hình có vẻ cũng không khá hơn! Ngoài chuột bạch Maisy/Mimi (hoạ sĩ sáng tạo người Anh Lucy

Cousins), một nhân vật thật dễ thương dành cho trẻ em tuổi lên ba, lên bốn, với bạn bè là cá sấu Charley, gà mái Talulah, chú sóc Cyril, với những mẩu chuyện giản dị, dễ hiểu mang tính giáo dục : chơi năm-mười, bữa ăn, giờ ngủ..., có lẽ chỉ còn chú chuột bạch chột điệp viên "không không thấy" **Danger Mouse/Dare Dare Motus** (hoạ sĩ Anh Brian Cosgrove và Mark Hall, với 89 phim truyền hình ngắn 25 phút, từ 1981 đến 1992) là gây được sự chú ý của trẻ em và người lớn mê truyện tranh và hoạt hoạ mà thôi.

Cứ tưởng rằng Mickey, với hơn chín mươi tuổi, là chú chuột "già" nhất trong làng hoạt hoạ, nhưng thật sự,

87, avenue d'Ivry 75013 Paris

Métro :Olympiades, Tolbiac, Porte d'Ivry

chính chuột **Ignatz** mới chiếm giải quán quân. Xuất hiện lần đầu tiên năm 1910 dưới nét bút của hoạ sĩ Mỹ George Herriman (1880-1944), trong những băng tranh cuối trang báo, có cô mèo Krazy Kat, yêu chết mê chết mệt... chú chuột Ignatz, tìm đủ mọi cách tống tình, đến nỗi bị chuột Ignatz, cáu sườn, ném cả gạch vào người! Trong khi đó, chú chó Ofissa B. Pupp, thương thầm nhớ trộm Krazy, lại cố sức tìm bắt chuột Ignatz bỏ bót vì tội hành hung người đẹp. Cuộc tình tay ba chó-mèo-chuột này, với những viên gạch ném ra từ bàn tay Ignatz làm chất keo kết dính lại ba nhân vật, đã một thời làm say mê độc giả Hoa Kỳ. Tiếc thay, đến nay, hầu như không còn ai nhớ đến bộ ba này nữa.

"Vật đổi sao dời", hết lớp hoạ sĩ này đến lớp hoạ sĩ khác, hết lớp khán giả này đến lớp khán giả khác, hết lớp tài tử toon này đến lớp tài tử toon khác nối tiếp nhau, từ những truyện tranh đen trắng, phim hoạt hoạ câm đến loại phim âm thanh nổi, xoay chiều, hình ảnh tổng hợp với hàng ngàn nhân vật cùng lúc cử động bằng kỹ thuật vi tính, các nhân vật chuột với Mickey là đại biểu đã có một bước tiến đáng kể, cả về số lượng lẫn chất lượng. Mickey đã có hẳn một "trường phái nghệ thuật" với sự tham gia của các nghệ sĩ nổi tiếng thế giới thuộc nhiều ngành nghề khác nhau. Phim hoạt hoạ, truyện tranh xoay quanh Mickey tiếp tục xuất hiện đều đặn, chứng tỏ với hơn 90 tuổi đầu, chú chuột này vẫn "ăn khách" như thường. Nhưng sau Mickey, Jerry, Pikachu, Fievel, Ratatouille..., biết đâu trong năm Canh Tý 2020 sắp tới, một siêu sao chuột mới toanh sẽ đem nhiều niềm vui và nụ cười đến cho trẻ em và cả người lớn trên toàn thế giới? Cùng chờ xem!

Téléphone: 01 45 86 91 90

www.hawai-ivry.fr

Cổ Ngư - Thiais 11.2019

8

R.C. 326 494 317 00018

CHIẾC CẦU TRONG CỔ TÍCH

Bao giờ tôi trở bước Về bên cầu đỏ xưa Trong mịt mùng ký ức Ngỡ ngàng dòng lệ khô

Em hỡi em Đà Lạt Mắt bồ câu "Hoà Bình" Quán sách đìu hiu vắng Mân Trại Hầm mướt xanh

Lên dốc cao Lang Bian Rừng thông chen đá núi Hồ Xuân Hương thở dài Cam Ly chiều nắng vội

Giờ hỡi em Đà Lạt Mộng về cầu đỏ xưa Ngóng giáo đường Năng Tĩnh Trong năng gió tiêu sơ

> Giã từ em áo lụa Tôi dong ruỗi một đời Chiếc cầu như cổ tích Dài nỗi nhớ khôn nguôi

> > Thuy Khanh - Paris 17-02-2012

Aller au Việt Nam, et puis...

La chambre, si belle sur leroutard.com, n'a plus la fraîcheur des premiers jours de son ouverture. Les murs blancs sont tâchés ici et là ; le mini bar, ou plutôt un petit réfrigérateur, a des moisissures. Il semble être oublié bien qu'il marche. Dans tous les cas, il fonctionne mieux que la climatisation qui ronfle fort jour et nuit. La porte-fenêtre, qui est très mal isolée, laisse entrer **les bruits de la rue** dès 5 heures du matin jusqu'à très tard le soir à 23 heures, voire plus. Il y a donc peu de calme et de repos. J'entre dans la salle de bain où il y a une vraie baignoire mais mes pieds touchent aussitôt une flaque d'eau qui fuit je ne sais pas d'où. Après avoir examiné de fond en comble, cette salle de bain est propre, ce qui me donne un grand soulagement.

La chambre n'est pas à la hauteur du rêve. Je vois la déception sur le visage des miens. Je me rattrape en leur rappelant que c'est pour 4 nuits et qu'on ira ensuite dans un meilleur hôtel. Mon homme s'énerve car il dort mal. Le voilà qui peste contre les bruits puis contre le monde entier. C'est à moi de calmer l'atmosphère électrisée par l'exaspération générale. Mon fils vole à mon secours et dit que cette chambre est correcte par rapport au prix. Tout au long de nos jours passés làbas, il se montre positif et curieux, il accepte les désagréments et il a une attitude conciliante. Il goûte à tous les plats, les fruits, les légumes et les boissons qu'il ne connaissait pas, sans être dans la méfiance. Ma fille l'est beaucoup plus. Il y a tellement d'inconnu dans cet environnement incongru.

Dehors, dès 10 heures du matin, un grand désenchantement nous saisit dès la première journée. Une grande marée de véhicules déferle sur la chaussée. On ne sait par où commencer. Le trottoir est encombré de colporteurs de lunettes, de vendeurs de sandwiches, de stationnements de motos, de gens qui sont debout, qui ont les bras croisés et qui ont un regard curieux... On veut traverser la rue car en face il y a un grand square aux abords dégagés, mais comment? À nos risques et périls, on se tient tous les quatre par la main et on se fraye un chemin de traverse, tant pis si une voiture, un camion ou un car touristique nous jette en l'air. Miracle, on est arrivés sur l'autre côté indemnes. Les conducteurs, tous engins confondus, nous évitent tout en ralentissant. Nous verrons que ces gens-là, ne s'arrêtent jamais pour laisser passer les piétons, sauf dans les quartiers touristiques où les feux tricolores confèrent un semblant de respect aux codes de circulation.

Ma fille reste inhabituellement silencieuse. Est-ce à cause de la *fatigue*, de la *colère* ou d'un *abattement*? Mon homme stresse de ne pas savoir comment trouver un bon petit déjeuner. À la vietnamienne? Pas question, tout est plus **sale** donc **dangereux** pour notre estomac qui est fortement conditionné aux aliments stérilisés, vaccinés, « *sous-vidés* ». Au bout d'un moment de marche, nous trouvons notre bonheur sous l'enseigne « Allez Boo » où nous trouvons des Européens attablés, ce qui constitue sans qu'ils ne le sachent des repères sûrs à nos yeux en matière de sûreté gastronomique.

Pour ce premier repas choisi au hasard, nous avons dépensé 600.000 đồng, c'est-à-dire 30 euros, pour 4. Mais c'était du lait au chocolat chaud, des pancakes au miel et des smoothies. Tout était du copié, on détecte un goût métissé vietnamo-occidental. Seuls les œufs ốp-pla (œuf au plat) au maggi, la sauce de soja suisse made in Vietnam, étaient authentiques. Ma fille ne finit pas son lait. La veille, à la descente de l'avion, dans un restaurant vietnamien au nom de Món Huế, elle avait bien mangé les plats du pays. Mais mon cher cousin était là et nous servait de bouclier de protection contre toute invasion microbienne. Il est notre guide. Avec lui, je me permets de manger de tout et tout de suite, sans attendre la ré-immersion dans le bain des aliments à risque, c'est-à-dire les glaçons, les jus pressés, les thés, les herbes aromatiques ...

Livrés à nous-même, nous sommes en proie à des milliers d'inquiétudes qui ne sont pas toutes justifiées. Que me veut cet homme-là aux bras croisés et au regard inquisiteur ? Cherche-t-il à me voler mes biens ? Pourtant je ne porte pas de bijoux; mon argent est dans une pochette secrète portée sous mon t-shirt et plaquée contre mon ventre. Je ne devrais pas avoir peur mais mes pores transpirent. J'ai le sentiment

d'être un être vivant bizarre dans cette foule aux allures de *Tortues Ninja*.

La plupart des femmes portent un gros cache-nez quand elles roulent en moto. Avec le casque en plus, il ne reste plus de leur visage que leurs yeux ou leurs lunettes de soleil. On dirait des femmes voilées que nous avions croisées à Dubaï. Quand il leur arrive de parler derrière leur masque, elles se transforment en Dark Vador à la voix féminine. Il est quasiment sûr que moi et ma fille, nous attirons les regards. Nous portons des débardeurs, nos bras nus et nos jambes exposées au soleil à l'européenne tranchent avec les manches longues et les cache-jambes que les femmes mettent autour de leur pantalon en mode de portefeuille, une fois assises sur le siège arrière. Cela fait double protection pour leurs cuisses qui ont certainement la peau fragile. Cette étoffe qui, une fois enroulée ainsi, flotte élégamment au-dessus des jantes au gré du vent. J'avais toujours peur qu'elle ne s'enroule dans les roues de la moto et jette le tout par terre. Enfin, cela dit, je n'ai pas vu d'accident de cette nature se produire pendant notre séjour là-bas.

Autre bizarrerie : nous avons vu des jeunes filles s'habillant à l'occidentale, avec un débardeur et un short, à la mode des touristes. Mais leur teinte reste blanche, pas la moindre partie cutanée bronzée, même pas hâlée. Comment font-elles ?

La chaleur nous ramollit. Je traîne mes enfants sous le soleil brûlant. Plein de bonnes choses à manger et à boire s'offrent à mes yeux mais mon appétit s'envole au son des **klaxons**, à la vue de la cohue, à l'odeur asphyxiante des gaz d'échappement, à la peur de me faire escroquer. Ici les prix sont rarement affichés, les commerçants annoncent les prix à la tête du client. Il faut **négocier**, ce qui n'est pas dans mes habitudes de vie parisienne. Nous nous faisons **escroquer** plusieurs fois : courses de taxi, salon de coiffure, vêtements, restaurants ...

Je cherche en vain mon coin de paradis, là où je pourrais me promener, m'attabler ou acheter en toute quiétude sans avoir à me faire accompagner par mon cousin pour éviter toute escroquerie. Aussi regarder les rizières s'étendre à perte de vue, là où je n'entendrais que le chant des oiseaux et des coqs, où je sentirais l'odeur du marais et des plantes...

Nous partons à Vũng Tàu. Je promets à ma fille une plage propre avec une eau bleue transparente roulée de vagues blanches. Je monte dans le car qui nous y emmène avec plein d'espoir. Enfin je quitte Sài Gòn pour être au calme, loin des déchets de la vie urbaine.

Vũng Tàu est moins tapageur et dense en véhicules. Cependant, la mer n'est plus aussi visible au loin qu'avant et les vagues qui se brisaient autrefois sur la plage sont devenues muettes. Le cadre sauvage a disparu, la montagne est cachée derrière un paravent de toutes sortes d'hôtels qui sont à moitié vides. Comme des remparts, ils sont de toutes tailles, de tous styles, de tous les prix possibles. Sortis de terre, innombrables, pour attendre là, des touristes, des étrangers et/ou des autochtones, qui ne viennent pas suffisamment nombreux pour les remplir, ils sont tristes à voir et me fendent le cœur. Je ne sais plus quoi dire à mes enfants! À mon tour, je me sens découragée et résignée. Il faut admettre que mon petit coin de paradis a disparu.

Mon homme reprend les choses en main et nous embarque au *LOTTE Mart*. Je suis confrontée à un nouveau décor de mon pays où la modernité, l'air conditionné, la foule et le bruit règnent.

Les miens se sentent instantanément bien mieux dans ce petit centre commercial au décor à mi-chemin entre l'Occident et l'Asie : les néons au plafond, le papier peint au mur, le parquet mélaminé au sol et les fast food partagent le même cadre que les écriteaux aux accents vietnamiens et le milkshake au durian, un fruit « qui pue le cadavre » selon mes enfants. Je fais un tour dans le supermarché où je trouve des tablettes de chocolat Lindt, des paquets de céréales Nestlé, du beurre Le Breton. Ces surprises sont très bien accueillies par mes enfants qui se jettent dessus avec une joyeuse reconnaissance. Que c'est agréable et rassurant de retrouver nos habitudes! Mais quelles habitudes?

Il a suffi d'une fraction de seconde pour me sentir plus française que vietnamienne. Ces emballages me font penser à Cora et Auchan, où je fais mes courses les samedis. Je ferme les yeux et les rouvre : non, je suis bien au Viêt Nam! Devant et autour de moi, les Vietnamiens se pressent, mangent du riz, parlent fort au téléphone, hurlent de rire et s'interpellent bruyamment. Ce va-et-vient se répète quand je sors dans la rue et quand je me retrouve dans le marché.

Lorsque je marche devant le marché Bến Thành, les souvenirs me saisissent soudainement. Ce lieu a conservé les couleurs de ses faces ; les lignes de sa toiture et de ses murs plantent à jamais le décor de Sài Gòn d'antan. Des activités vibrantes, des commerçants alertes et des marchandises abondantes me rappellent l'âme de ce centre de ville, qui, lui aussi, s'entête à s'adapter au changement. Il s'agit du « sud », la partie la plus « impliable » du pays. Enfin, selon moi.

Après Vũng Tàu, nous nous rendons à Long Hải où les vagues m'ont laissée une empreinte indélébile de jeu d'acrobatie dans mes souvenirs.

Elles étaient grosses, mousseuses, grondeuses. Elles me roulaient, me surprenaient, et m'inquiétaient. Elles soulevaient mon corps puis me jetaient la tête en premier. Cela me faisait boire des tasses; j'en recrachais l'eau avec la gorge brûlée et les yeux piqués aux larmes. Elles me lançaient un défi avec leurs hauts roulements verts transparents au goût salé. Elles étaient puissantes et indomptables.

Ici, maintenant encore, la plage est sauvage, à notre grande joie. Nous sommes seuls et nous savourons ce cadre. La mer chaude nous retient dans ses creux, qui sont aux couleurs des souvenirs de mon enfance : un mélange de bleu-vert foncé où des paillettes dorées du soleil flottent au-dessus. La mer est d'une brillance éblouissante. Je ferme les yeux puis les rouvre grands. Les vagues sont toujours là, intactes, familières et belles.

Le vent souffle fort comme autrefois ; les transats sont dévernis et leur toile gonfle à chaque passage d'air. Les huttes au toit de cocotier sont typiques de ce coin. Elles sont délavées et ne tiennent pas toujours droit. Leurs poteaux tomberont peut-être à la prochaine tempête...

Le décor de Long Hải reste comme il était il y a plus de quarante ans. Personne ne vient nous importuner; les marchands attendent tranquillement qu'on vienne vers eux. Là, j'ai retrouvé mon paradis sans l'avoir espéré. Cette excursion n'était pas dans le programme, comme quoi, l'aventure offre des surprises agréables.

Nous rentrons à Sài Gòn et reprenons la route pour un plus long séjour, jusqu'à Huế puis Cần Thơ. Nous utilisons plusieurs moyens de transport : car, train, avion. En attendant, nous déménageons à Phú Nhuận, dans un petit appartement prêté gracieusement par un ami. Nous sommes à côté de la pagode Vạn Hạnh qui était immense dans mon enfance. Elle est à présent plus menue. J'apprécie le calme qui émane de ce lieu

de prière et de recueillement ; j'y fais un tour en recherchant les coins connus et j'essaie d'y superposer des fragments de souvenirs tout en étant sûre de rien.

Peut-être que ce grand et respectable arbre dont j'ignore le nom était là le soir où j'attendais que mon père ait fini de discuter avec les vénérables. La placette qu'il recouvre de son généreux ombrage me semble très familière. Si oui, alors, j'y jouais pendant des heures dans ma tenue d'écolière dépenaillée et trempée de sueur. J'y faisais quoi au juste? Je tournais autour de lui, grimpais sur ses racines qui dépassaient du sol, sautais, allais d'un point à d'autres, jouais à cache-cache avec ma sœur ...

Ce matin-là, en août 2015, je m'y promène calmement. J'entends à peine les bruits de la rue. Invraisemblablement, les gardiens invisibles du lieu en ont empêché l'accès afin de préserver la quiétude de cet espace pour ceux et celles qui fréquentent encore ce lieu. On y trouve un peu de repos dans le tumulte que mon pays traverse gravement.

Ce fut un long voyage. Employer tous les mots ne suffit pas pour raconter ma pensée, comme toutes les pensées ne pourraient se traduire par l'assemblage de mots. J'y suis allée sans le moindre programme, avec la simple idée de montrer le pays à mes descendants qui n'y sont pas nés. Nous avons improvisé jusqu'à la dernière minute : au retour, dans l'aéroport Tân Sơn Nhất, nous devions chercher un endroit où dîner avant l'embarquement.

Ma fille, devant son bol de phở fumant, alors qu'elle était silencieuse comme depuis le début du voyage, dit, à ma grande surprise : « oui, je reviendrai ». Ce fut pour moi, un moment très solennel.

Võ Anh Thư

Xôi

Theo bách khoa tự điển điện tử wikipedia định nghĩa thì: "Xôi hoặc cơm nếp là món ăn được nấu từ nếp, phổ biến ở nhiều nước châu Á (ở Lào và Đông Bắc Thái Lan, xôi được sử dụng thường xuyên như cơm ở Việt Nam)". Xôi khác cơm nếp ở cách nấu: Cơm nếp không dùng hơi nước. Nếp không cần ngâm trước, chỉ cần bỏ vào nồi, đong nước cho ngập mặt gạo (gạo nếp không cần nhiều nước như gạo tẻ). Đun sôi rồi để lửa riu riu đến khi ráo nước thì chín. Gạo nếp nấu với nước như kiểu nấu cơm, gọi là cơm nếp. Ngày nay, người ta có thể nấu cơm nếp bằng nồi cơm điện cho chắc ăn, không sợ "Chán như cơm nếp nát" nữa.

Em tôi buồn ngủ, buồn nghê Buồn ăn cơm nếp, cháo kê, thịt gà

Cơm nếp như vậy là không được xếp ngang hàng với xôi, hạng dưới xôi một bậc. Cơm nếp thay cơm dùng để ăn cho no luôn, nên có thể ăn với thịt, tôm, cá kho mặn hay muối mè đậu phụng rang đâm nhỏ. Ngòai ra còn có món cơm nếp trộn xác dừa để ăn chơi.

Muốn rằng oản Bụt cho thơm Những như cơm nếp, ổ rơm trong nhà

Nếp ngâm nước qua đêm, xong đem bắc lên chố (xửng), dùng hơi nước làm cho chín gọi là xôi. Xôi nấu tơi (rời) hạt nên ăn ngọn hơn cơm nếp.

Hải Thượng Lãn Ông Lê Hữu Trác (1769) đã ghi lại được 16 công thức nấu xôi thời đó, trong cuốn Nữ Công Thắng Lãm. Còn thời nay, nếu chịu khó tìm tòi thì ta sẽ kiếm ra được bao nhiều kiểu, cách nấu xôi? Bao nhiều là thứ xôi trên đời này đây nếu phân loại giòng giối nhà xôi theo những cách thức khác nhau.

Em đang vút nếp đồ xôi Nghe anh có vợ, thúng trôi, nếp chìm

Tính theo mùi vị, ta có hai nhóm : xôi mặn và xôi ngọt. Theo màu sắc thì ta có : xôi trắng, xôi vàng, xôi đỏ, xôi tím và xôi xanh lục. Theo nguyên liệu bỏ thêm vào nấu với xôi như khoai, ta có xôi sắn (khoai mì), với đậu ta có xôi đậu xanh, xôi đậu đen, xôi đậu phụng (xôi lạc), với bắp ta có xôi lúa, xôi bắp giã (bắp hầm, bắp nhão), với trái cây ta có xôi gắc, xôi xoài, xôi sầu riêng... Chưa kể tùy theo cách thức nấu xôi từ đơn giản, dễ dàng cho đến khó khăn, cầu kỳ ; tùy theo tính chất từ đơn thuần đến chế biến phong phú ; tùy theo địa phương... Như ta có thể phân biệt xôi vò miền Bắc và xôi vò miền Nam... Ôi ! Nhiều thứ xôi quá !

Cái đĩa xôi gắc đầy cời chăn chăn
Xôi đậu, xôi củ đầy mâm
Xôi mỡ gà thiến, mỡ mầu tốt tươi
Xôi trứng vàng ưởi, vàng ươi
Một người nâng đĩa, mười người muốn ăn
Lại còn thứ xôi nếp rằn
Ăn với đậu phụ, đêm nằm tương tư
Lại còn thứ xôi củ từ
Chấm ăn với mật, sướng như tiên bồng
Lại còn xôi gạch cua đồng
Vừa bùi, vừa béo ăn không quên nào
Lại còn thứ xôi quả đào

Đĩa ăn, đĩa rửa lông đào em ơi!

Vừa ăn bát trước, lại đòi bát sau
Xôi hồng được cái mỡ mầu
Càng ăn càng ngậy, ngon đâu ngon bằng
Xôi cốm cái hạt lăn tăn
Ai cầm thời gọn, ai ăn thời bùi
Lại còn thứ xôi cá trôi

Xôi đỗ ván rởi rời rời

Ăn vào ngầy ngậy, cái môi máy đều Còn xôi nếp dự đỗ điều

Ăn bao nhiêu lại bấy nhiêu thèm thuồng.

Hồi trước ở Sài gòn, xôi bán được gói bằng lá chuối tươi, bẻ gập mấy góc lại dưới đáy, giống như chiếc thuyền úp. Cái mùi ngai ngái của lá chuối ướp vào mùi của xôi, của đậu, của mè rang... là mùi thơm dù bao năm cũng không thể mà quên.

Thoăn thoắt bàn tay trên lá xanh Gói xôi nằm gọn vẻ yên lành – Huỳnh Ngọc Diêu

Ngoài lá chuối tươi các địa phương khác còn dùng lá sen tươi, lá dong tươi, lá chuối khô, thâm chí cả lá bàng để gói xôi. Nhiều người cho rằng lá là thứ duy nhất có thể ướp mùi hương thiên nhiên mát lành vào trong từng nắm xôi. Gói bằng lá thì chất béo tươm ra từng hột xôi không bị thấm ra ngoài, lá giữ cho xôi được dẻo thơm lâu, xôi không bị mau nhão, mau thiu.

Bây giờ nghe đâu xôi được gói bán bằng giấy báo, bọc nylon (nylon có thể "cạnh tranh" với lá về chuyện không thấm béo được ra ngoài, nhưng nó làm xôi tích nước, nhão đi rất lẹ) hay đựng trong những hộp nhựa, hộp xốp như ở nước ngoài, ăn bằng muỗng nhựa - Muỗng nhựa dùng với hộp nhựa là đúng điệu "fastfood", do le xôi chính là món fasfood ăn sáng của người mình vừa chắc bụng và vừa túi tiền của số đông.

Này em Tiên Bửu ơi! Nhớ em chưa ăn xôi mà anh tưởng như hồi no bung Chưa ăn bún mà anh cũng no hơi Thương em quên đứng, quên ngồi

Còn nhớ các cụ ngày xưa ăn xôi vốn chỉ nhón tay vốc từng nắm, véo từng miếng, vê hay vắt từng cục ... Dù xôi được gói thành gói, đơm ra đĩa, xới ra mâm hay còn để nguyên trong chố... Nên khi nói đến số lượng xôi, ta không đo đo, đong đong, đếm đếm mà hình dung nhiều ít bằng những hạt xôi, nắm xôi, bỏm xôi, mo xôi, nong xôi, cót xôi...

- Hat xôi : Cưới em có cánh con gà

Có một quả chuối với vài hạt xôi

- Miếng xôi : Gần chùa chẳng được miếng xôi (hay : Ăn miếng xôi, lôi miếng chả)

- Nắm xôi : Nắm xôi nuốt trẻ lên mười

Con gà, be rượu nuốt người lao đao - Đĩa xôi : Vị tình, vị nghĩa, không ai vị đĩa xôi đầy

Một hai em cũng lấy thầy - Mâm xôi :

Cho cao khăn ấm, cho đầy mâm xôi

Chố xôi, nải chuối vườn nhà - Chố xôi :

Trước cúng ông bà, sau đãi cháu con

- Thúng xôi : Mẹ tôi tham thúng xôi rền

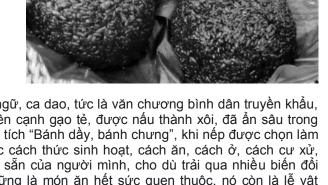
Tham con lợn béo, tham tiền Cảnh Hưng

- Cót, nong xôi : Cưới em chín chĩnh mật ong

Chín cót xôi gắc, mười nong xôi vò

- Cách nấu xôi : Làm rể chớ xáo thịt trâu

Làm dâu chớ đồ xôi lai

Các "đơn vị đo lường" xôi như trên có mặt đầy đủ trong tục ngữ, ca dao, tức là văn chương bình dân truyền khẩu, phản ảnh rất rõ ràng nền văn hóa nông nghiệp : gao nếp bên canh gao tẻ, được nấu thành xôi, đã ẩn sâu trong tâm thức của dân tộc, bắt nguồn từ thời Hùng Vương, với sự tích "Bánh dầy, bánh chưng", khi nếp được chọn làm lương thực chính, mang một tính chất khởi nguồn... Từ các cách thức sinh hoạt, cách ăn, cách ở, cách cư xử, phong tục, tập quán... cho đến tinh thần trào phúng vốn có sẵn của người mình, cho dù trải qua nhiều biến đổi theo thời gian, nhiều thăng trầm của lịch sử. Xôi không những là món ăn hết sức quen thuộc, nó còn là lễ vật không thể thiếu trong những dịp cúng kiến, tế lễ, hội hè, cưới hỏi... Sau khi cúng xong, xôi được dùng để chia phần, làm quà biếu xén.

> Nhớ má đồng bưng, ruộng vườn, rẫy bái Chân sình lầy, lúa nếp, cánh đồng mưa Chiều dừng quân trợn trạo nhai gạo sấy Bùi ngùi con nhớ lại nắm xôi xưa – Đoàn Xuân Thu

Nhớ lại nắm xôi xưa: Quyến luyến, nhớ thương nơi chôn nhau cắt rún, để nuôi hy vọng một "Ngày ấy... bao giờ?" sẽ trở về quê cha, đất tổ trong hương thơm xôi nếp mới:

Một sớm mai về Thằng bé nhà quê Thóat tầm lưới đạn Đầu ngày nắng sáng Nhà ai chung vườn Khói bếp mến thương Hương xôi nếp mới – Tường Linh

Hương của nếp mới là hương của đất trời, hương của thương, hương của nhớ trong : "Nhớ ai Tây tiến cơm lên khói. Mai Châu mùa em thơm nếp xôi" của thi sỹ Quang Dũng. Nếp nấu xôi nào phải là món cao lương, mỹ vị gì cho cam!

Xôi chỉ là một món ăn quê hương quen thuộc hàng ngày; là món ăn của kỷ niệm, của tuổi thơ, của quá khứ khi thời gian đã trôi qua – người ta thường nói khó đáp ứng nhất là những thực khách thưởng thức món ăn trong ký ức, người nấu bếp dù có tài giỏi cỡ nào cũng không sao làm vừa ý, vừa lòng được – ngày cũ giờ đã xa xôi. Cái ngon trong những thời điểm khác nhau cũng sẽ khác nhau. Nhưng những hàng xôi, gánh xôi vẫn cứ còn đông khách. Giữa những ồn ào, náo nhiệt, mới mẻ, hiện đại, món xôi bình dị vẫn còn đó, không hề mất đi. Những gánh xôi là những cơ nghiệp của bao gia đình! Một ngày nào đó, hy vọng không còn quá xa, miếng xôi ăn sáng, đĩa xôi cúng ông bà, mâm xôi cúng đình không còn là mối lo âu canh cánh của nhiều gia đình Việt Nam nữa.

Xuân Phương

PLATS À EMPORTER - RESTAURANT - TRAITEUR

84 rue Baudricourt 75013 Paris 09 82 31 46 91

Culture Vietnamienne

Vietnamien:

thống ở Việt Nam

Cách đây trên một thế kỷ, theo truyền thống Việt Nam, con trai con gái đến tuổi cặp kê (15, 16 tuổi, có khi 12, 13 tuổi ở nhà quê) cha mẹ đã nghĩ đến việc dựng vợ gả chồng cho con cái.

Việc cưới xin do cha mẹ quyết định đúng với câu « Cha me đặt đâu con ngồi đấy ».

Việc cưới xin rất là quan trọng vì liên hệ đến hạnh phúc cả một đời người, do đó lễ nghi rất là phức tạp qua những giai đoạn sau đây:

1. Lễ chạm ngõ hay chạm mặt :

Khi tìm được một gia đình môn đăng hộ đối, cha mẹ người con trai nhờ một bà mối dò hỏi tuổi người con gái, xem đôi tuối có hợp không. Nếu nhà gái bằng lòng gả, lúc đó nhà trai đem đồ lễ đến làm lễ chạm mặt để hai gia đình gặp nhau

2. Lễ đính hôn:

Sau một thời gian nhà trai xin làm lễ ăn hỏi, nhà gái yêu cầu đồ sính lễ (tùy từng nhà) mà bao giờ cũng có một số phần để nhà gái chia cho họ hàng báo tin con gái đã đính hôn. Mỗi phần ngày xưa thường là bánh chưng hình vuông, tượng trưng cho đất, bánh dày hình tròn, tượng trưng cho mặt trời, một hộp hay một gói trà, cau trầu (lễ cưới nào cũng phải có cau trầu, tượng trưng cho lòng chung thủy, theo sự tích Trầu Cau); ngày nay thường một hộp bánh quế hay biscuits, một hộp trà, một chai Champagne nhỏ. Đồ sính lễ được bày lên bàn thờ gia tiên.

3. Sêu Tết:

Thời gian giữa lễ đính hôn và lễ cưới do hai gia đình quyết định, có khi là vài năm vì đôi trẻ còn ít tuổi. Trong thời gian này hàng năm mùa nào thức nấy, hay trong các dịp lễ giỗ Tết nhà trai mang đồ lễ đến nhà gái, bày cúng tổ tiên, bao giờ cũng dành lại một phần trả lại nhà trai goi là lai quả.

Français:

Phong tục cưới hỏi truyền La tradition du mariage au Vietnam

Dans la tradition vietnamienne, l'union des enfants est l'affaire des parents, dès l'adolescence (15, 16 ans, voire 12, 13 ans à la campagne).

La cérémonie matrimoniale suit le principe « Les parents décident et les enfants obéissent ».

Elle est de première importance, puisqu'elle constitue la première étape du bonheur de toute une vie, de ce fait la cérémonie du mariage doit être l'aboutissement d'une longue préparation en amont :

1. La première rencontre :

La famille du futur marié (on l'appellera la Famille paternelle, pour simplifier) demande à une dame entremetteuse d'entrer en relation avec la famille de l'élue (la Famille maternelle), une famille estimée de même classe sociale, afin de voir si les profils astrologiques des futurs mariés se correspondent. Si la famille de l'élue accepte la demande en mariage, la famille du futur apporte les présents pour célébrer la cérémonie de la Première Rencontre.

2. Les fiançailles :

Après quelque temps, la famille paternelle propose une date de fiançailles, la famille maternelle demande des offrandes, afin de faire l'annonce de l'engagement de la jeune fille à tous les parents et cousins. Selon la tradition, chaque part est constituée du gâteau de riz et pâte de soja de forme carrée, symbolisant la terre (bánh chưng), du gâteau de riz gluant de forme ronde symbolisant le soleil (bánh dày), d'une boîte de thé, des noix d'arec et du bétel (le mariage vietnamien doit toujours avoir en offrande de l'arec et du bétel, symbole de la fidélité selon la légende Trầu Cau). De nos jours, dans l'offrande, nous avons, accompagnant l'arec et le bétel, une boîte de crêpes dentelle ou de biscuits, une boîte de thé et une petite bouteille de champagne. Les offrandes sont présentées à l'autel des ancêtres.

3. Les offrandes annuelles :

Les deux familles s'accordent sur une période entre les fiançailles et le mariage, qui peut durer plusieurs années, si les futurs époux se sont choisis dès leur jeune âge. Chaque année, la famille paternelle apporte des offrandes selon la saison, et notamment à l'occasion du nouvel An, pour les présenter à l'autel des ancêtres. Une part est toujours rendue à la famille paternelle, c'est l'Offrande en retour.

4. Xin cưới và thách cưới:

Khi chọn được ngày lành tháng tốt, nhà trai gửi thư xin định ngày cưới, nhà gái ưng thuận thì thách cưới tức là yêu cầu nhà trai đem những lễ vật gì, trong đó có thể cả đồ trang sức cho cô dâu và tiền bạc, nhiều khi nhà gái thách nhiều quá nhà trai phải mắc nợ hay cuộc hôn nhân tạn vỡ.

Ở thôn quê còn phải nộp cheo cưới đóng cho làng xã, để trình làng nên đã có những câu ca dao như:

"Giúp em quan tám tiền cheo, Quan năm tiền cưới lai đèo buồng cau"

Hay

"Bao giờ tiền cưới trao tay Tiền cheo rấp nước mới hay vợ chồng"

۷à

"Nuôi lợn thì phải vớt bèo Lấy vợ thì phải nộp cheo cho làng"

5. Lễ cưới:

Sau khi đã chọn được ngày giờ hoàng đạo, trước hôm cưới bà mẹ chồng hay người đại diện đem một cơi trầu đến nhà gái xin dâu.

Ngày cưới, chú rể, các phù rể, một số người trong gia đình cùng cha mẹ chú rể đi rước dâu cùng đồ sinh lễ. Cách đây ba thế hệ, ở Hà Nội tôi đã chứng kiến những đám cưới rước dâu bằng xe tay kéo, hay nếu giàu có thì bằng xe hơi, còn ở nhà quê thì đi bộ với một ông già hạnh phúc song toàn (đủ đôi) con đàn cháu đống, cầm hương đi đầu. Khi nhà trai đến, nhà gái đốt pháo đón mừng nhà trai, bày đồ sính lễ trước bàn thờ tổ tiên, các cô phù dâu đưa cô dâu ra trình diện; cô dâu chú rể làm lễ gia tiên, hai họ ăn uống làm quen nhau.

Thời xưa chú rễ khăn đóng áo dài (thường là màu lam), cô dâu mặc áo gấm (brocart), đội khăn nhung, ở nhà quê mặc áo tứ thân và cầm nón quai thao; thời sau này, thay bằng quạt, che mặt cho đỡ e thẹn để về nhà chồng. Ngày xưa khăn vành dây thường chỉ dùng trong lễ nghi ở Huế và tránh màu vàng, màu hoàng tộc; ngày nay khăn vành dây đã được bình dân hóa ngay cả trong các cuộc diễn hành ngoài đường!!!

4. La demande et la question des offrandes :

A la date choisie selon les prévisions astrologiques, la famille paternelle fait la demande de mariage, la famille maternelle adresse une liste d'offrandes à présenter, comprenant parfois des bijoux pour la mariée ou même de l'argent ; il arrive que les « enchères » soient trop élevées, la famille du garçon doit s'endetter ou renoncer au mariage!

A la campagne, l'annonce du mariage s'accompagne d'une offrande d'argent au village de la mariée, comme le rappellent ces vers populaires :

"J'offrirai une somme d'argent à ton village pour annoncer notre union

Et une autre, accompagnée d'une branche de noix d'arec, pour les préparatifs de notre mariage"

Oι

"Le mariage n'est officiel Qu'une fois l'offrande d'argent remise au village"

Εt

"Pour nourrir le cochon il faut écumer les lentilles Pour prendre femme, il faut offrir de l'argent au village"

5. Le mariage :

Une fois la date de mariage choisie, la veille du mariage, la mère, ou le représentant de la famille paternelle apporte une boîte contenant du bétel et des noix d'arec pour demander la main de la future mariée.

Le jour du mariage, le fiancé, ses garçons d'honneur et une partie de sa famille suivent ses parents au domicile de sa promise, accompagnés d'offrandes. Il y a trois générations, j'ai assisté à des mariages à Hà Nội, où la procession du mariage se faisait en pousse-pousse, ou en automobile pour des familles aisées. A la

Theo tục lệ "Cha đưa, mẹ đón", chỉ người cha, cùng họ hàng đưa cô dâu về nhà chồng. Ngày xưa, trên một thế kỷ trước đây, khi đến nhà chồng cô dâu phải bước qua một hỏa lò để đốt vía, để giải trừ những phê bình không tốt của những kẻ xấu miệng.

Hai họ lại chứng kiến cô dâu chú rể làm lễ gia tiên bên nhà trai, chúc mừng cô dâu chú rể "bách niên giai lão".

6. Tế Tơ Hồng, lễ Hợp Cẩn:

Tại nhà trai, theo một sự tích xưa, nên vợ nên chồng do Nguyệt Lão ở trên trời định trước, nên cô dâu chú rể tế Tơ Hồng để tạ ơn Nguyệt Lão se duyên và cầu nguyện được trăm năm hạnh phúc. Chú rể rót một chén rượu trên bàn thờ, mỗi người uống một nửa gọi là lễ Hợp Cẩn.

7. Lễ Nhị Hỷ hay Tứ Hỷ:

Ngày hôm sau hoặc 4 hôm sau, hai vợ chồng mang lễ vật về nhà gái, lạy gia tiên bên vợ, và nhắc nhở chú rể biết tạ ơn sinh thành, coi bố mẹ vợ như bố mẹ mình và đi thăm viếng họ hang bên vợ. Ở nhà quê, nhà gái không có con trai, có thể yêu cầu nhà trai cho chú rể "ở rể" để giúp đỡ cha mẹ vợ lo việc cầy cấy, trông nom ruộng vườn. Có khi bố mẹ vợ quá hà tiện chỉ nuôi con bằng cà muối, nên đã có câu ca dao như sau :

"Công anh làm rể chương đài, Ăn hết mười một, mười hai vại cà Giếng đâu thì dắt anh ra Kẻo mà anh chết theo cà đêm nay"

Vì khuôn khổ bài viết có hạn nên tôi chỉ viết thủ tục cổ truyền từ đời xưa ở Việt Nam, mỗi miền Bắc Trung Nam cũng có những thủ tục chi tiết khác nhau nhưng vẫn qua những giai đoạn chính:

- Lễ giạm hỏi hay chạm mặt,
- 2. Lễ đính hôn,
- 3. Lễ cưới.

Theo thiển ý thì:

Miền Bắc theo cổ truyền quá rườm rà, tuy nhiên cũng có những ngoại lệ, khi người con trai để ý đến người nào thì về xin cha mẹ nhờ bà mối ướm hỏi, chứ không hoàn toàn "Cha mẹ đặt đâu con ngồi đấy".

Phong tục miền Trung là sự kết hợp hài hòa giữa lễ

campagne, le cortège est mené par un « Vieillard Bonheur », marié avec une ribambelle d'enfants, portant fièrement les bâtons d'encens en tête de la délégation. L'accueil par la famille de la jeune fille se fait dans un tonnerre d'explosion de pétards, les offrandes sont disposées sur l'autel, les demoiselles d'honneur précèdent l'arrivée de la promise ; les futurs époux font la prière aux ancêtres, avant que les deux familles se réunissent autour d'un banquet.

Dans l'ancien temps, le futur marié revêt une longue tunique (souvent de couleur bleu marine) et un turban noir, la future mariée une tunique en brocart, coiffée d'un turban en velours ; à la campagne au Nord, il est d'usage de choisir une tunique à quatre pans, et un grand chapeau plat (ou un éventail), afin de cacher l'émotion de la jeune fille. Jadis, le turban aristocratique de la mariée est utilisé par les nobles familles du Centre dans les circonstances exceptionnelles, en évitant la couleur jaune ou dorée, réservée à la famille royale ; de nos jours, il est mis en toutes circonstances, même dans les manifestations publiques !!!

Selon la tradition « Le père conduit, la belle-mère reçoit », c'est le père, en compagnie de parents de la famille qui mène la jeune fille vers sa future famille. Jadis, il y a plus d'un siècle, aux portes de cette nouvelle maison, la jeune fille doit enjamber un petit brasier afin d'exorciser le mauvais sort, de conjurer les médisances des gens mal intentionnés.

Les deux familles assistent à la prière du couple de mariés devant l'autel des ancêtres, et lui souhaitent « cent ans de bonheur ».

6. La cérémonie d'union :

La cérémonie se déroule dans la famille paternelle. Selon la légende, la belle union a été prédestinée au ciel par Nguyệt Lão, à qui les futurs époux rendent grâce. Le marié remplit un plein verre de vin que les deux époux partagent, en présage du bonheur conjugal partagé.

7. La cérémonie du 2e ou 4e jour de bonheur :

Le lendemain, ou au 4° jour, les deux époux reviennent dans la famille maternelle, prient les ancêtres, et à l'époux de se rappeler sa reconnaissance envers les parents de sa bien aimée, de les considérer comme ses propres parents et d'aller rendre visite aux autres parents du côté maternel. A la campagne, lorsque la famille maternelle n'a pas de garçon, il est habituel que le gendre prenne la place du fils pour aider ses beaux parents au travail des champs. Certaines anecdotes relatent des beaux parents quelque peu avares, ne donnant à manger que de maigres légumes au pauvre gendre :

"Pour récompenser le dévouement sans bornes d'un bon gendre

Tes parents me nourrissent avec 11, 12 vases de petits gbomas* salés

Mène-moi au puits pour me désaltérer

De peur que je ne rende l'âme aux gbomas cette nuit"

^{*} gboma : petite aubergine ronde

nghi phiền phức miền Bắc và phóng khoáng miền Nam.

Phong tục miền Nam rộng rãi hơn, nhưng vẫn đầy đủ lễ nghi trang trong.

Mục đích bài này là ghi lại phong tục cổ truyền từ ngày xưa nên tôi không đề cập đến đám cưới thế hệ bây giờ, vì nay thì "Con cái đặt đâu, cha mẹ ngồi đấy"... Nhưng dù ở Việt Nam hay định cư tại hải ngoại, những gia đình theo truyền thống cũ vẫn giữ những tục lệ cũ trong nghi lễ ăn hỏi và đám cưới, giản dị hơn nhưng vẫn trang trọng, nếu con cái thành hôn với người ngoại quốc thì hòa đồng thêm phong tục nước đó.

Cầu chúc các cô dâu chú rế năm Canh Tý trong cũng như ngoài nước TRĂM NĂM HẠNH PHÚC!

Pour ne pas surcharger le texte, je n'aurai évoqué que les cérémonies de mariage dans la tradition historique du Vietnam; elles varient selon les régions du Nord, Centre ou Sud, tout en gardant les étapes primordiales :

- 1. La première rencontre,
- 2. Les fiançailles,
- 3. Le mariage.

A mon avis:

L'ordonnance des cérémonies au Nord est parfois compliquée, mais il se produit des exceptions à la règle, par exemple le garçon ayant remarqué la jeune fille, peut avoir l'initiative de la demande, sans suivre la règle « Les parents décident, les enfants obéissent » ; La cérémonie dans le Centre fait un consensus entre les habitudes du Nord et du Sud ;

Dans le Sud, les cérémonies suivent beaucoup moins de contraintes en comparaison avec le Nord.

Avec plus de quarante années de vie en France, je souhaite retracer certaines caractéristiques de la tradition du Vietnam, pour les faire connaître aux jeunes générations, qui bien sûr font évoluer leurs habitudes en vivant pleinement la double culture vietnamienne et française, et pour qui « les enfants décident, et les parents obéissent ». Mais que ce soit au Vietnam ou en Occident, la cérémonie du mariage reste une réalisation sacrée, qui unit en ce jour solennel et heureux toute la profondeur des sentiments, dans la culture vietnamienne comme française.

Je souhaite aux nouveaux mariés de l'année du Rat de Métal, Cent Ans de Bonheur et de Félicité.

TMN

Giới thiệu một bài ca dao hay

NỤ TẦM XUÂN

Trong kho tàng văn chương bình dân phong phú của dân tộc, những bài ca dao nói về tình yêu lứa đôi là nhiều hơn cả. Song không phải cuộc tình nào cũng đi đến hôn nhân tốt đẹp, mà trong đời sống thực tế như ca dao chứng tỏ, đã có lắm cuộc tình lỡ vì nhiều lý do khác nhau. Nói về những bài ca dao loại này, bài **Nụ Tầm Xuân** được xem là nổi tiếng hơn cả.

Trèo lên cây bưởi hái hoa
Bước xuống vườn cà hái nụ tầm xuân.
Nụ tầm xuân nở ra xanh biếc
Em có chồng anh tiếc lắm thay!
Ba đồng một mớ trầu cay
Sao anh chẳng hỏi những ngày còn không?
Bây giờ em đã có chồng
Như chim vào lồng, như cá cắn câu.
Cá cắn câu biết đâu mà gỡ
Chim vào lồng biết thưở nào ra.

Tương truyền bài ca dao trên gồm hai đoạn đối đáp giữa Chúa Trịnh Tráng và ông Đào Duy Từ.

Nguyên vào thời Nam Bắc phân tranh, hồi đầu thế kỷ thứ 17, Chúa Trịnh Tráng ở Đàng Ngoài, đã nhiều phen cử đại binh vào Nam chinh phạt Chúa Nguyễn mà vẫn không thành công. Chỉ vì nơi đây có nhiều chiến lũy kiên cố, như Lũy Đồng Hới, Lũy Trường Dục ...

Chúa Trịnh cho dò hỏi, được biết ông Đào Duy Từ gốc người Thanh Hoá, Đàng Ngoài; hiện là Quân Sư cho Chúa Nguyễn. Họ Đào đã giúp nhà Chúa đắc lực trong việc chấn chỉnh nội trị cũng như trong việc xây thành, đắp lũy để chống chọi với quân Bắc Hà. Hối tiếc vì đã không trọng dụng họ Đào từ trước, để ông trốn vào Nam phù trợ Chúa Nguyễn. Trịnh Tráng bèn sai người ngầm đem phẩm vật ban tặng họ Đào, với bốn câu ca dao nhắn gửi, như 4 câu đầu (đoạn 1).

Biết ý Chúa Trịnh muốn chiêu dụ mình, Đào Duy Từ rất khó xử, vì mồ mả tổ tiên còn ở Đàng Ngoài nên không dám cự tuyệt. Nhớ lại tích Trương Tịch đời Đường xưa, sống trong cảnh loạn ly, họ Trương cũng đã rơi vào hoàn cảnh éo le như ông. Sau giải quyết được êm thấm là nhờ bài "*Tiết Phụ Ngâm*" mà giãi bày được cảnh ngộ:

Gái tiết nghĩa không thể lấy hai chồng, khác nào Trai trung liệt không thể thờ hai chúa.

Đào Duy Từ bèn bắt chước Trương Tịch, mượn lời tạ tình của một thiếu phụ khác để trả lời Chúa Trịnh, như 6 câu cuối. (đoạn 2)

Tất nhiên bài ca dao trên được truyền tụng sâu rộng trong dân gian (ngày nay giới trẻ cũng biết đến nhiều qua bản phổ nhạc của Phạm Duy). Nhưng không phải vì lý do chính trị như vừa kể, mà vì tính chất trữ tình và nhạc điệu réo rắt, nhiều âm hưởng của nó.

Quả vậy! Bài ca dao chỉ vỏn vẹn có mười câu thơ viết theo thể song thất lục bát biến thức, nhưng đã cực tả được một cuộc tình lỡ rất thơ mộng, đầy xúc cảm và cũng đầy cảm khái.

I. Trước hết, bốn câu thơ đầu (cc.1-4) giới thiệu cho ta biết hoàn cảnh, tình cảm và tâm trạng của chàng trai.

Chàng trai rời quê hương đi du học phương xa đã mấy năm nay, một ngày nào đó chàng bỗng cảm thấy nhớ nhung cô bạn láng giềng nơi quê nhà. Chàng thường lấy làm thích thú mỗi khi ôn lại những kỷ niệm vui chơi cùng nàng trong thời niên thiếu vừa qua :

Trèo lên cây bưởi hái hoa Bước xuống vườn cà hái nụ tầm xuân ...

Càng ôn lại kỷ niệm xưa, chàng càng ý thức được rằng mình đã yêu ai, và có hy vọng sẽ chiếm được trái tim của ai. Lòng mừng khấp khởi như đã nắm được hạnh phúc trong tầm tay.

Sau mươi năm đi du học, thành đạt trở lại quê nhà. Chàng nôn nóng ngóng trông sang bên hàng xóm... Sao lạ chưa, không hề nghe thấy tiếng nàng nói cười, và "*bên hiên vẫn vắng bóng nàng*" (thơ N. Bính). Dò hỏi cha mẹ, chàng mới hay nàng đã bị gia đình ép gả chồng xa, nay thì đã yên bề gia thất.

Hỡi ơi! Cả bầu trời như sụp đổ dưới chân chàng. Chàng đau đớn nghe tim mình như tan vỡ ra hàng trăm ngàn mảnh... Thương cho ai mà lại tiếc cho mình!

Cơn xúc động lắng dần... Vào những ngày rảnh rỗi, chàng chỉ còn biết tự giam mình trong phòng vắng, ôn lại những kỷ niệm xưa... Chàng nhớ rất rõ, tất cả như mới ngày hôm qua, chàng sống lại với từng tiếng nói, tiếng cười, từng cử chỉ của ai...Như một cuốn phim, những kỷ niệm thân yêu ấy cứ diễn đi diễn lại trong nỗi nhớ, niềm thương của chàng.

Cho tới một ngày... bên hàng xóm bỗng có tiếng người lao xao, nghe vẳng lại như tiếng nói của ai xưa. Chàng chồm dậy, bước vội về phía khu vườn tuổi thơ như người mộng du... Nơi đó, nhà chàng chỉ cách nhà nàng một hàng giậu thưa, trồng hoa hồng tầm xuân, một loại hồng leo. Cánh hoa mỏng, màu hồng, màu trắng hay vàng nhạt, rộ nở vào mỗi độ xuân về. Nơi đó còn có cây bưởi, hoa nở trắng ngần, thơm ngát; khoảng tháng ba thì mãn khai. Chàng và nàng hồi đó chỉ cần lách mình là sang được vườn nhà nhau.

Chàng trai của chúng ta khi bước tới khu vườn tuổi thơ, thì mắt chàng chợt nhìn thấy bóng dáng một phụ nữ cũng mới xuất hiện bên hàng rào cuối vườn.

Nàng ?... Chính nàng! Vừa nhận ra cô bạn gái hàng xóm, chàng chìm ngay vào một cảm giác choáng ngợp vì xúc động trước vẻ đẹp yêu kiều, mặt hoa mơn mởn, tươi thắm của ai kia!

Sau giây phút lấy lại được bình tĩnh, chàng tiến lại phía nàng và biết mình phải làm gì để xóa tan cái không khí ngại ngùng, xa cách giữa đôi bên. Chàng bèn nhắc lại mấy kỷ niệm thân thiết giữa họ trong thời niên thiếu ngày nào:

Trèo lên câu bưởi hái hoa Bước xuống vườn cà hái nụ tầm xuân

Ý chàng muốn nói - Ôi cái thời trẻ dại đó, chúng mình còn thơ ngây, hồn nhiên quá; chỉ biết "*Trèo lên cây bưởi hái hoa/ Bước xuống vườn cà hái nụ tầm xuân*" vui chơi vô tư bên nhau. Nào có để ý phân biệt hoa với nụ gì đâu? Hoa bưởi bị hái đã đành, mà nụ tầm xuân bên hàng rào cũng bị bọn mình ngắt luôn!

Quả nhiên sau lời nhắc lại kỷ niệm xưa có pha chút "đùa giỡn" của chàng; chàng và nàng cùng cười lên vui vẻ. Họ đã lấy lại được không khí tự nhiên của tình bạn thân thiết thưở nào. Nhờ vậy chàng mới dám tính tới chuyện ngỏ lời khen ngợi nhan sắc của cô bạn. " *Nàng đẹp quá*!" "quả thật *nàng đẹp quá*!" Chàng tự nhủ, không thể khen một cách bộc trực như thế được, mà phải khen sao cho thật bóng bẩy, tế nhị kia. Chàng sực nhớ mình vừa nhắc tới kỷ niệm về *nụ tầm xuân* trong thời niên thiếu của họ.

Đúng quá, thưở ấy nàng còn nhỏ nhít, khác gì nụ tầm xuân mới đâm chồi nẩy lộc, còn ở thể trạng nụ hoa xanh ngắt, non tơ. Nay nàng tới tuổi dậy thì, nhan sắc đến kỳ khai hoa trổ mã, tất từ nụ hoa xanh ngắt kia phải vươn ra những cánh hoa... Trong khi đôi mắt chàng trai đang "bám sát" vào cô bạn láng giềng hết sức xinh đẹp và rất mực thương yêu của chàng, chàng đâu có thể chấp nhận chuyện ví von nhan sắc của nàng giờ đây khác nào những cánh hoa tầm xuân màu hồng, màu vàng hay màu trắng nhạt nhẽo dung dị ngoài đời ? Không, không, nhan sắc nàng phải là cánh hoa tầm xuân phát xuất từ nụ hoa xanh ngắt, non tơ, trổ ra thành những cánh hoa rất tươi, rất thắm; ngát một màu xanh biếc nguyên trình. Đúng rồi :- **Nụ tầm xuân nở ra xanh biếc** !

Thế là màu hoa tầm xuân của chàng trai đã rời khỏi màu sắc hiện thực của ngoại giới để trở thành màu hoa "xanh biếc" của tâm giới!

Chỉ một sát na thời gian, bằng ấy sự suy luận, so sánh, liên kết hình ảnh, màu sắc, cùng trí tưởng tượng; cộng thêm với nỗi xúc động bởi tình yêu đắm đuối trước tấm nhan sắc tươi tắn, mặn mà của người bạn gái đã diễn ra trong tâm trí chàng, để thoát ra thành một lời khen tặng vừa bóng bẩy ý nhị, vừa thâm trầm,thắm thiết.

Nhưng than ôi! Nhan sắc cô bạn láng giềng càng xinh tươi, đằm thắm bao nhiêu, nỗi tiếc hận của chàng càng thống thiết bấy nhiêu:

Nụ tầm xuân nở ra xanh biếc

Em có chồng, anh tiếc...lắm thay ! (cc.3-4)

Chỉ hai câu thơ ngắn ngủi ấy thôi, chàng trai đã thổ lộ được hết cùng cô bạn láng giềng cái tâm sự yêu đương tha thiết, và nỗi lòng tiếc hận khôn cùng của mình.

Thật vậy, người ta đã hỏi nàng làm vợ, đã lấy nàng vì những lý do nào chàng không cần biết, nhưng đối với chàng, nàng là viên bảo ngọc vô giá:

Nàng tượng trưng cho tất cả những kỷ niệm êm đềm hạnh phúc của chuỗi ngày niên thiếu thơ ngây.

Nàng là đoá hoa hồng tầm xuân mơn mởn, tươi thắm, đối tượng của tình yêu ngọt ngào trong tuổi thanh xuân của chàng.

Suốt bao năm nay nàng đã luôn luôn hiện diện trong lòng tưởng nhớ của chàng, khích lệ chàng trên đường học vấn, và cùng chàng mộng mơ về một tương lai tươi sáng, chứa chan hạnh phúc ...Thế mà giờ đây " *Em đã có chồng*!" Đổ vỡ hết rồi, tiếc nuối biết bao nhiêu:

Nụ tầm xuân nở ra xanh biếc

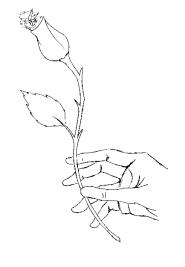
Em đã có chồng, anh tiếc... lắm thay !

Cả hai câu thơ rút lại chỉ một chữ "tiếc" đủ gói ghém trọn ý.

Còn cô láng giềng thì sao?

II. Sáu câu thơ cuối (cc.5-10) đã cho chúng ta biết về cảnh ngộ cùng tâm tình, thái độ của cô láng giềng.

Cô láng giềng đi lấy chồng xa đã bao tháng rồi, mãi hôm nay nàng mới có... dịp trở lại quê nhà. Vừa ra thăm vườn cũ... nào ngờ được gặp lại người bạn trai hàng xóm thưở nào. Chàng đi xa học hành lập nghiệp từ mươi năm nay, chàng trở về rồi đó ư? Người thanh niên cao lớn đang đứng dưới gốc câu bưởi, gần hàng rào, hướng mặt về phía nàng là chàng đó ư? Đúng rồi, người xưa đây mà! Nàng vừa xúc động, vừa bối rối, then thùng ...

Suốt thời niên thiếu thơ ngây, nàng và chàng thường vui chơi thân thiết bên nhau. Từ ngày chàng đi xa du học, đôi khi nàng có thoáng thấy lòng mình nhớ nhung ai. Nhưng mãi đến tuổi dậy thì, bắt đầu biết mộng mơ, hình ảnh ai kia mới thực sự ngự trị trong trái tim nàng. Từ đó nàng âm thầm mong ngóng ai về... Trong thời gian này, những người tới dạm hỏi nàng làm vợ, nàng đều viện hết cớ này, cớ nọ để thoái thác. Nàng cố tình chờ đợi chàng!

Năm tháng lặng lẽ trôi qua... Chàng không một lần trở về, cũng chẳng một lời nhắn gửi thăm hỏi, nàng tránh sao khỏi buồn tủi :

Duyên kia ai đợi mà chờ

Tình kia ai tưởng mà tơ tưởng tình ! (ca dao)

Thế nên đã có một ngày, nàng đành gạt nước mắt nghe lời cha mẹ đi lấy chồng. Một người chồng xa xứ mà trước đó nàng không hề quen biết, nói chi tới yêu thương?

Hôm nay bất ngờ gặp lại người xưa, nàng xúc động quá. Đã vậy còn được nghe chàng thổ lộ tâm tình:

Nụ tầm xuân nở ra xanh biếc

Em có chồng anh tiếc lắm thay !

Trời hối! Thì ra... chàng cũng đã yêu nàng say đắm và đã muốn cùng nàng kết tóc xe tơ! Sung sướng và cảm động làm sao! Nhưng... nhưng nay đã lỡ làng hết rồi. Nàng không khỏi trách chàng đã quá chậm bước:

Ba đồng một mớ trầu cay Sao anh chẳng hỏi những ngày còn không?

Qua câu nói ấy, vô tình nàng cũng đã thổ lộ tình yêu của nàng cho chàng hay. Nếu như chàng xin dạm hỏi nàng ngay từ ngày nàng "còn không" thì nàng đã bằng lòng rồi!

Hơn nữa, không chỉ nàng ưng chịu mà song thân nàng cũng đã sẵn sàng đón nhận cuộc hôn phối này. Chẳng thế, hai vị vẫn có ý nấn ná đợi chờ chàng trở về, sẽ dành mọi sự dễ dàng cho chàng, chỉ cần :

Ba đồng một mớ trầu cay

"Một mớ trầu cay" là cách nói hoán dụ, lấy một phần để chỉ tổng thể lễ vật dạm hỏi. Gồm trầu, cau, trà, rượu. Vâng, chỉ với lễ vật tối thiểu trong nghi thức đi dạm vợ đó thôi là gia đình nàng đã chấp thuận cho chàng làm rể. Vậy mà chàng đã không sớm lo liệu ?

Năm tháng trôi qua, nàng đã đứng tuổi (thời xưa con gái 14,15 tuổi chưa ai đến dạm hỏi, đã bị coi là "ế"!). Thế nên gia đình nàng đã ép nàng phải lấy chồng.

Hôm nay nàng và chàng được gặp lại nhau, hiểu rõ lòng nhau; điều này hẳn là một niềm an ủi lớn cho họ. Nhưng... cũng vì vậy mà nỗi tiếc hận của nàng, nhất là của chàng càng nhân lên gấp bội.

Than ôi! đã quá muộn rồi! Đã lỡ làng hết rồi!

Nay nàng đã là gái có chồng. Nàng tự ví kiếp làm vợ của mình "*Như chim vào lồng / Như cá cắn câu*". Đủ thấy cuộc sống lứa đôi của nàng bị gò bó, không có hạnh phúc.

Nhưng dẫu thế nào mặc lòng, nàng vẫn chấp nhận. Vậy xin chàng đừng tơ tưởng, vấn vương gì nữa.Vì số phận đã an bài :

Cá cắn câu biết đâu mà gỡ

Chim vào lồng biết thưở nào ra.

Câu trả lời của người thiếu phụ rất thành thực. Tuy có ý buồn cho cảnh ngộ nhưng rất đứng đắn, dứt khoát từ chối tình yêu của người bạn trai láng giềng thân thiết thuở nào.

Điều này đã làm chúng ta phải cảm động và quí mến nàng.

Nàng đã biết chế ngự tình cảm lãng mạn của mình, biết dừng ở lúc phải dừng. Dù lấy chồng không yêu thương, cuộc sống hiện tại không như ý. Nhưng một khi đã làm vợ, nàng biết giữ bổn phận phải thủ tiết với chồng, để duy

trì sự yên ấm cho gia đình. Nàng không giống như nàng tiết phụ của Trương Tịch, nhận ngọc của một chàng trai ái mộ mình, đem giấu trong dải yếm. Khi ý thức ra bổn phận phải thủy chung với chồng mới vội trả ngọc lại cho người, với hai hàng nước mắt tiếc rẻ:

Hoàn quân minh châu song lệ thùy Hân bất tương phùng vi giá thì.

Kết Luận. Tóm lại, bài ca dao Nụ Tầm Xuân chỉ với mười câu thơ ngắn ngủi đã diễn tả xuất sắc về một cuộc tình lỡ rất nên thơ và cảm động. Vừa có giá trị nhân văn, vừa có giá trị đạo đức. Ý tứ đã dồi dào, tình tiết lại sôi nổi, tràn ngập cảm xúc. Đồng thời, hình thức cũng đã hội đủ những ưu điểm: Nhạc thơ khi êm đềm, thanh thoát ở những câu lục bát gieo toàn vần bằng; khi lại bổng trầm nức nở ở những câu song thất lục bát gieo hai vần bằng, trắc xen nhau. Nhất là âm tiếc ở câu 4 bắt vần với âm biếc ở câu 3, khi phát ra trong khẩu âm (trong miệng),âm tiếc có phụ âm đầu t thuộc loại âm bổng, i ê thuộc loại nguyên âm bổng, với dấu sắc (') thuộc loại thanh bổng.Nhưng... đã bị phụ âm cuối c thuộc loại âm tắc (âm phát ra tận cuống họng) chận lại. Nên khi đọc lên bị đứt đoạn, nghe như tiếng nắc; rất thích hợp để diễn ta nỗi lòng tiếc nuối không cùng của chàng trai ở đây.

Do đó, chúng ta có thể nói, bài ca dao NỤ TẦM XUÂN là một trong mấy bài ca dao trữ tỉnh hay nhất, nổi tiếng nhất trong kho tàng văn chương bình dân truyền khẩu của dân tộc.

GS Pham Thị Nhung

82 avenue Félix Faure 75015 PARIS

AOFV C'est qui ? C'est quoi ?

Cet acronyme veut dire association odontologique France Vietnam

Comme son nom l'indique, nous sommes un groupe de dentistes français et vietnamiens.

Pour se former, s'entraider, s'amuser aussi.

Vous qui êtes jeunes diplômés ou encore étudiants rejoignez nous en quittant la faculté.

Vous êtes plus ou moins livrés à vous-mêmes, et c'est là où vous avez besoin des confrères pour échanger vos expériences et vos problèmes.

Si notre association vous parle, rejoignez-nous.

Plus on est de fous, plus on rit, et c'est le meilleur médicament pour rester en bonne santé!

Le Bò bún selon notre chef Lương

VIETCOOK AGEVP, COURS DE CUISINE VIETNAMIEN

Ingrédients (pour 4 personnes)

- 300 g de bœuf tendre à sauter (merlan, bifsteck, bavette ...)
- 200 g de vermicelles de riz
- 8 nems (chả giò), optionnel, à acheter ou faire soi-même 🔾
- 500 g de soja frais
- 2 carottes
- 1 botte de menthe
- 2 oignons
- 1 concombre
- 1 salade (iceberg ou batavia)
- 1 citron
- Sauce soja, huile, sel, poivre, nước mắm, sucre, purée de piment

Recette

1. Préparation

- Couper le bœuf en lamelles très fines, puis dans un grand bol, ajouter la sauce soja, l'huile, et le poivre (selon votre goût). Faire mariner 15-30 minutes.
- Éplucher et couper les oignons en quartiers fins.
- Cuire les vermicelles dans l'eau bouillante (temps de cuisson dépendant de l'épaisseur des vermicelles, regarder sur le paquet). Les rincer abondamment à l'eau froide pour arrêter la cuisson et les égoutter.
- Laver et ciseler finement les feuilles de menthe.
- Laver, essorer et couper en « grosse » julienne la laitue.
- Laver et égoutter le soja.
- Laver et couper en julienne le concombre.
- Carottes au vinaigré : laver et râper (ou couper en julienne) les carottes.
 Mélanger les carottes avec du sel. Presser légèrement les carottes pour dégorger l'eau.
 Assaisonner selon goût avec du sucre, vinaigre de riz blanc (ou vinaigre blanc). Laisser reposer.

 Sauce à base de nước mắm: mélanger 1 cuillère de nước mắm, 2 cuillères d'eau, 1 cuillère de jus de citron ou vinaigre, 1 gousse d'ail pressé.
 Ajouter du sucre en poudre, purée du piment selon goût.

2. Cuisson du bœuf

- Juste avant de servir, faire chauffer un peu d'huile à feu vif dans une poêle ou wok.
- Faire saisir très rapidement les quartiers d'oignons coupés.
- Ajouter aussitôt le bœuf, par petites portions, et faire revenir quelques minutes à feu vif.

3. Dressage des bols

- Remplir la moitié du bol avec de la laitue puis disposer au-dessus les vermicelles de riz puis le concombre en julienne, les carottes vinaigrées, le soja.
- Couper les nems (chả giò) en deux et les déposer dans le bol.
- Disposer du bœuf tout juste sauté au milieu du bol.
- Parsemer au-dessus les feuilles de menthe ciselées.
- Enfin arroser de sauce de nur
 óc m
 óm.

4. Variantes

- Bún Thịt Nướng à base de viande de porc (poitrine ou échine) grillé
- Bún Thịt Nướng Chay (végétarien), la viande est remplacée par du tofu frit
- Bún Nem Nướng à base de boulettes de porc haché grillé en brochette ; plat plutôt du centre du Vietnam (le « nem » ici n'est pas le pâté impérial ou *chả gi*ò comme nous avons l'habitude de l'appeler en France)
- Bún Chả Hà Nội, une des spécialités de Hà Nội, à base de boulettes de porc haché grillé et poitrine de porc grillé ; la viande est servie dans un petit bol à part
- ... et bien d'autres variantes possibles selon votre créativité, votre imagination, vos goûts ...

~ Bon appétit! ~

Vietcook AGEVP

Ateliers de cuisine vietnamienne.
Venez apprendre et ravir vos papilles dans la bonne humeur!
Cours en petit groupe (<10 personnes)
le dimanche matin sur inscription,
pour tous les âges et tous les niveaux.

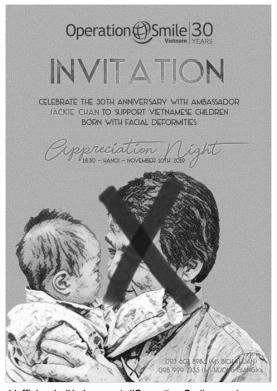
Suivez-vous sur la page Facebook Vietcook AGEVP Pour plus d'informations, contactez-nous par mail : vietcook.agevp@gmail.com.

Société et Environnement

Jackie Chan, pas le bienvenu au Vietnam

La célèbre ONG Operation Smile (active depuis plus de 30 ans au Vietnam, où elle opère gratuitement les enfants qui souffrent du bec de lièvre ou d'autres déformations congénitales) organisait le week-end du 9/10 novembre son grand événement annuel, au Vietnam. Tout à fait anodin, jusqu'à l'inattendue tempête médiatique dont l'association se serait sans doute bien passée. Car son ambassadeur, pour l'occasion, devait être la star mondiale hong-kongaise Jackie Chan. L'acteur est depuis longtemps connu pour ses actions caritatives ; il fut par exemple nommé sur la liste Forbes des célébrités les plus généreuses, et avait promis, suivant l'exemple de Warren Buffet et de Bill Gates (pour lesquels il ne cache d'ailleurs pas son admiration) d'offrir plus de la moitié de sa fortune à sa mort pour des causes caritatives. Sans doute pensait-il faire une belle action, ce week-end, en venant soutenir au Vietnam l'association Operation Smile.

L'affiche de l'événement d'Operation Smile, reprise par les réseaux sociaux au Vietnam

Formidable raté : les réseaux sociaux se sont rapidement emparés de l'histoire, et effet boule de neige médiatique, s'en est suivie une levée de bouclier assez inattendue, pour protester contre la venue de la star. Motif : l'homme est un pro-chinois avéré, et affiche un soutien de longue date au gouvernement central de la Chine. Il avait déjà fait un premier tollé, il y a quelques mois, sur ses déclarations quant aux événements de Hong-Kong. Auparavant, coutumier du fait, avait-il déjà provoqué semblable remous à Taiwan, avec d'autres déclarations, celles-ci pour le coup franchement malheureuses lors de l'élection de 2004 (il déclarait « déplorable » le résultat de l'élection démocratique de 2004, qui voyait un parti « pro-indépendance » et « pro-éloignement de la Grande Chine » accéder à la présidence). Hélas, cette fois-ci, l'acteur fut plutôt silencieux. On lui reproche sur les réseaux sociaux au Vietnam, de soutenir la langue de bœuf (ou la ligne aux neuf traits) et la politique expansionniste de la Chine sur la mer de l'Est; pourtant pas une déclaration à ce sujet de la part de Jackie, victime il semblerait d'un (très) vilain procès d'intention dans cette affaire. « Si ce n'est toi c'est donc ton frère », pour reprendre le célèbre vers du loup et l'agneau de La Fontaine ; il n'a dit mot, peut-être, mais reste affreusement coupable, notamment de par ses positions passées et dans la récente affaire hong-kongaise. Vraiment ? Jackie n'a jamais caché sa volonté de voir Hong Kong et la grande Chine ne faire qu'un, et c'est son droit. Le courant pro-chinois à Hong Kong, existe, bien que non majoritaire, et doit avoir le droit de cité. Lors des manifestations, les seules déclarations que Jackie avait effectivement faites sont celles regrettant les violences, et priant pour le retour rapide du calme et de la paix¹.. Sans ajouter de

l'huile sur le feu, ou sans réclamer l'ordre et la répression (à la différence d'autres stars chinoises beaucoup plus maladroites). Les Hong-Kongais l'avaient de toute manière déjà pris en grippe dans l'affaire, lui faisant subir une première tempête médiatique.

L'homme soutient la civilisation chinoise ; pense Taiwan et Hong Kong comme partie intégrale du grand empire. C'est son droit le plus strict, tout comme sont légitimes les velléités de préserver le « one country, two systems » pour Hong Kong ou d'émancipation pour Taiwan. Sur le Vietnam, l'homme est plutôt silencieux, ne s'est jamais exprimé ni sur les liens entre le Vietnam et Chine, ni sur les droits en mer de l'Est. Procès d'intention donc en bonne et due forme : puisqu'il aime la Grande Chine, évidemment doit-il détester le Vietnam. On oublie un peu vite dans cette affaire que l'homme n'avait pas grand-chose à gagner à participer à un petit événement caritatif, et qu'il a même en fait beaucoup perdu pour quelqu'un qui ne voulait que donner discrètement un peu de son temps.

Que nous dit, à la vérité, cette histoire de notre pays ? Que la haine du grand frère chinois fait partie, dans notre imaginaire, de ce qui forge la nation vietnamienne. Que les Vietnamiens puissent souvent être divisés, mais qu'ils redeviennent formidablement unis lorsque vient le temps de la détestation de l'encombrant grand frère chinois. Qui prend d'ailleurs, trop souvent, la forme d'une passion irrationnelle, difficile à comprendre lorsqu'on y met un peu de

-

¹ Note de la rédaction : les commentaires de Jackie Chan ont été vivement critiqués par une partie de l'opinion hongkongaise parce qu'ils participaient à une campagne de propagande encadrée par la télévision d'État et que dans le contexte des manifestations, ces propos ont été associés à un discours anti démocratique. https://www.scmp.com/sport/martial-arts/kung-fu/article/3022936/jackie-chans-comments-hong-kong-protests-spark-social

raison et qu'on prend un peu de recul. Jackie Chan n'est pas, loin s'en faut, le plus horrible des chinois ; il est même un personnage qui semble à sa biographie plutôt bon², du moins plus porté que le commun des mortels sur l'entraide et le partage (je passe sur le fait qu'il a eu une maîtresse, et n'a pas reconnu sa fille illégitime; je n'ai jamais eu trop de goût pour de telles chasses aux sorcières). « Operation Smile » est une ONG toute aussi respectable, avec trente années d'actions et de succès sans jamais faire trop de bruit, jusqu'à ce malheureux weekend. L'opération, anodine, devient par l'embrasement des passions une affaire de fierté nationale. Un peu déplacée au demeurant : voilà qu'on risque sans doute d'avoir échaudé certains donateurs ou bénévoles de l'association, dont les

aider les plus pauvres du pays. Mais, lorsque vient le temps de la passion, la

actions sont pourtant indispensables pour Carte des conflits en mer de l'Est (par le professeur Hans Dieter Evers de l'Université de Kuala Lumpur)

logique utilitariste importe peu. Peu importe donc que demain, des pauvres des campagnes, défigurés à leur naissance, ne puissent plus être pris en charge par l'association ; la fierté commande que Jackie ne soit pas ambassadeur, et qu'on refuse un personnage étiqueté comme collabo chinois chez nous.

La scène de la ligne en neuf traits, du film « Abominable », de Dreamworks.

L'autre rumeur en vogue, en parallèle de cette histoire, voudrait que le gouvernement vietnamien, plus ou moins à la botte de l'encombrant grand frère chinois, serait trop peureux pour réclamer son bon droit. Le gouvernement vend notre pays à la Chine, entend-on (on voit par l'affaire Jackie que les rumeurs et les on-dit peuvent au Vietnam avoir la peau dure). En novembre dernier, iustement. le ministère des étrangères rappelait dans un communiqué officiel que les Spratleys et Paracels étaient bien vietnamiennes, et que les revendications vietnamiennes sur ladite mer de Chine avaient reconnues dans le été droit international. Déclaration forte, passée

presque inaperçue pourtant face à l'affaire Jackie. Quelques jours avant encore, le dernier dessin animé Dreamworks (« Abominable ») faisait scandale avec une carte montrant la ligne aux 9 traits, symbole de l'expansionnisme chinois en mer de l'Est. Censure immédiate de l'intégralité du film (pas juste de la scène) et retrait du dessin animé des cinémas au Vietnam, avec plates excuses du comité de censure publique pour avoir laissé échapper à son œil pour le coup pas si vigilant ladite carte. Silencieux, collabo et vendu le gouvernement, vraiment 3? Aucune idée, et on se risque là à chaque fois à d'hasardeux procès d'intention toujours un peu bancals. Les passions ont ceci de particulier qu'elles peuvent parfois se permettre quelques libertés vis-à-vis des faits et de la vérité. On rappellera juste que la haine du chinois est un cache misère bien commode pour notre pays, mais qu'on ne saurait éternellement vouloir forger une nation sur la détestation d'une autre. Voilà 1000 ans que ça dure, avec le modeste succès qu'on connaît.

Liem Hoang Hector

30

² Jackie Chan est également qualifié d'apparatchik du PCC par les politologues. Il est désormais membre de la Conférence Politique Consultative du Peuple Chinois, une instance représentative du Parti Communiste chinois. https://www.nouvelobs.com/rue89/rue89-rue89culture/20090425.RUE9936/jackie-chan-roid-o-kung-fu-chinois-derape-politiquement.html

Voir décryptage par la rédaction en fin d'article

Quelle est la position du gouvernement vietnamien envers la Chine ?

Les relations entre les dirigeants vietnamiens et chinois font l'objet de débats au sein de la société vietnamienne. Le gouvernement vietnamien est-il un rempart contre l'expansionnisme de Pékin en mer de Chine méridionale, comme semble l'indiquer les nombreuses déclarations en ce sens du Ministère des Affaires Étrangères vietnamien ? Ou s'avère-t-il au contraire un collaborateur accommodant du régime chinois ?

Les travaux des députés de l'Assemblée Nationale française sur ce sujet apportent quelques éléments de réflexion.

Le « rapport d'information par la commission des affaires étrangères sur les enjeux stratégiques en mer de Chine méridionale ⁴» atteste effectivement d'une prise de position forte du gouvernement vietnamien sur les contentieux en mer de Chine méridionale. Il est en effet indiqué dans ce rapport que « le Vietnam est aujourd'hui le pays avec la position la plus ferme sur la question de la mer de l'Est, comme l'appellent les Vietnamiens. » […]

Cependant le rapport de l'Assemblée nationale souligne que pour appréhender complètement la position du gouvernement vietnamien sur la mer de l'Est, il convient de tempérer les prises de positions du ministère des Affaires étrangères avec celles du Parti Communiste Vietnamien, centre effectif du pouvoir :

« Néanmoins, la position vietnamienne n'est pas sans ambiguïtés car, sur le plan politique, les deux pays sont en réalité assez proches, le parti communiste vietnamien se considérant comme le « petit frère » du parti communiste chinois. En fait, on observe une vraie dichotomie entre la position du parti communiste vietnamien, plutôt accommodant à l'égard de la Chine, et celle du ministère des Affaires étrangères, au contraire très revendicatif. Au total, l'existence d'un canal de communication spécifique entre les partis communistes chinois et vietnamien permet d'apaiser le traitement des questions relatives à la mer de Chine du Sud, mais il n'apporte aucune avancée concrète sur le règlement des contentieux. »

De fait, selon le ministère des Armées⁵ , il convient de pas surestimer l'opposition actuelle entre les gouvernements vietnamien et chinois sur la mer de l'Est. « Ce qui se passe au Vietnam plaît à Pékin » affirme un chercheur du ministère des Armées et « le patriotisme [est en fait] instrumentalisé par le Parti Communiste Vietnamien ».

L'OBUS DE 1870 - 'PHO' PASTEUR'

2, Rue Gambetta - 93330 Neuilly sur Marne, Tel: 09 50 74 58 17
Parking gratuit au 10 rue Gambetta, Ouvert 6/7 11h-14h30 / 19h -22h30, Fermé le Mercredi

Spécialités Vietnamiennes :

Chủ nhân Kính mời

Phở Tái, Nạm, Gầu, Mì Vịt Tiềm, Bún Bò Huế, Hủ Tiếu Nam Vang, Mì Sào, Cơm Sườn Bì, Chả Giò, Bò Bún, Bún Chả Giò, Bánh Xèo, Bánh Cuốn, Bánh Bèo.

Đậu Hủ, Chè Bà Ba, Cà Phê Sữa Đá, Bia ...

Phở Pasteur cạnh bời sông Marne, 80 chỗ, rộng rãi, trang trí hòa nhã, hợp làm nơi thanh lịch tổ chức sinh nhật, hội họp bạn bè, thức ăn thuần túy Việt. Situé au bord de marne, Phở Pasteur avec ses 80 places vous propose les plats traditionnels et les spécialités vietnamiennes dans un cadre finement décoré et avec un accueil familial et chaleureux.

⁴ http://www.assemblee-nationale.fr/15/rap-info/i1868.asp

⁵ https://www.facebook.com/notes/fils-rouges-vietnam-agevp/sommet-trump-kim-le-vietnam-gagnant-de-la-rencontre-/2312245505508833/

Les bidonvilles fantômes de Saigon

Statistiques farfelues en pays communiste. Il y aurait, d'après les statistiques officielles du gouvernement (communiquées en novembre 2019), 39 sans-abris dans tout Saigon (qui compte, rappelons-le, près de 10 millions d'habitants aujourd'hui). La statistique a fait ricaner vietnamiens et étrangers, car bien évidemment, chacun se doute qu'il se trouve y avoir plus que 39 sans-abris dans une mégapole comme Saigon. Pour autant, pour qui a

visité l'Asie, du Sud (l'Inde et le continent sub-indien) ou du Sud-Est (par exemple les Philippines ou le Cambodge, non loin du Vietnam), le visuel de Saigon contraste avec celui des autres mégapoles de la région. Le développement y est rapide, parfois sauvage et incontrôlé; mais, différence notable, il se trouve beaucoup moins de bidonvilles ici, que par exemple à Manille ou à Mumbai. À Manille, 4 millions d'habitants vivraient toujours dans les « slums »; ces « slummers », qui vivent avec quelques dollars par jour, peuvent d'ailleurs être considérés comme des privilégiés, par rapport aux 3 millions de sans-abris de la ville. Au total, près de 30% de très pauvres à Manille, sur une population totale de 13 millions, et à peu de chose près les mêmes proportions à Mumbai, au pays des « slumdog millionnaires ». L'office des statistiques vietnamiennes publie des résultats à l'occasion un peu facétieux; reste que, à Saigon, il se trouve moins (beaucoup moins) de bidonvilles ou de vagabonds que dans les autres grandes métropoles du monde sous-développé.

« Smokey mountains » de Manille

Bidonvilles de Mumbai

Esther Duflo, notre récente prix Nobel d'économie, expliquait pourquoi les bidonvilles se formaient dans toutes les grandes villes des pays en voie de développement. Car, dans le tiers monde, la misère des villes reste économiquement préférable à celle des campagnes. Plus d'opportunités, plus de perspectives loin des campagnes ; l'exode rural survient car l'essentiel de la croissance économique, rapide, se passe dans les grandes villes. évidemment, dans ces mégapoles, infrastructures, les logements, ne se développent pas assez vite pour absorber le flot continuel de nouveaux arrivants, qui s'entassent donc dans de nouveaux quartiers de fortune. Qui parfois se forment cruellement juste à côté d'appartements et de condo (très) luxueux, pour donner le triste spectacle si caractéristique de bidonvilles juxtaposant de fastueuses villas dans les villes du tiers monde.

La dictature, ce gardien. Le Vietnam appartient bien au tiers monde, pourtant ce spectacle n'existe pas ici à Saigon, la plus grande ville du pays. Les bidonvilles ici ne se forment pas autour des grandes tours et des nouveaux condominiums. Pourtant, ici comme dans le reste du tiers monde, l'économie se convertit à l'industrie et aux services. Ici comme ailleurs, la ville offre de meilleures perspectives que la vie difficile dans les rizières des campagnes. Pourquoi, alors, n'y trouve-t-on point de bidonvilles ? La solution à l'énigme est sans doute en deux parties. S'il n'y a pas tant de bidonvilles, c'est d'abord parce que, différence notable entre le Vietnam et d'autres de ses voisins, le gouvernement (local comme central) en empêche plus activement la formation. Reprenons les leçons d'Esther Duflo pour saisir les motivations des « city slummers ». Ils acceptent d'endurer la misère des slums, car économiquement, les bidonvilles restent la solution la plus rentable pour eux. Pas ou peu de loyer, ce qui leur permet donc d'économiser l'essentiel de leur pécule. Que se passe-t-il dès lors que les autorités se mêlent d'un peu plus près de ces habitations de fortune ? Qu'elles y exigent les taxes d'usage, ou sanctionnent, financièrement comme pénalement, ceux qui y habitent ? Elles enlèvent aux « slummers » l'essentiel de l'intérêt économique de s'établir dans les bidonvilles. Les salaires des habitants des quartiers pauvres, on l'a vu, sont modestes; 3 ou 4 dollars par jour tout au plus s'ils sont chanceux. À Mumbai ou à Manille, la vie difficile dans les bidonvilles a ceci qu'elle permet d'économiser l'essentiel de ces modestes deniers. Pour ces prolétaires des villes, les sanctions des autorités coûtent temps et argent. Le Vietnam, comme la Chine avant lui, a choisi la voie d'une régulation plus sévère dans les grandes villes. Comme pour le grand frère chinois, les bidonvilles n'ont pas vraiment accompagné la très rapide croissance économique. Car contrairement à l'Inde ou aux Philippines, la répression des bidonvilles enlève l'envie aux nouveaux migrants des grandes villes de venir dans les habitations

insalubres des grandes villes. Secret plus sombre, la (pseudo) démocratie des pays du tiers monde paraît d'ailleurs favoriser la formation des bidonvilles. Point commun du Brésil, de l'Inde ou des Philippines ? Voilà trois jeunes démocraties (du moins sur le papier), cependant célèbres pour leurs slums, qui juxtaposent les hautes tours luxueuses de la bourgeoisie. Les gouvernements démocratiques tolèrent-ils plus facilement la formation de quartiers misérables dans le cœur de leurs grandes villes ? Heureusement, la plupart des démocraties du monde sont des nations prospères, qui ne souffrent pas du mal des bidonvilles. Mais, sans doute, les démocraties souffrent-elles d'avoir un peu trop de cœur, et de n'avoir pas la force de sanctionner des populations déjà trop en déshérence. Les dictatures (ex) communistes ont moins d'états d'âme ; dans le cas des ex républiques socialistes, la priorité semble toujours d'être de dissimuler les signes trop visibles de misère au reste du monde. Le plan de développement officiel de la ville de Saigon, en 2013 était ainsi d'éradiquer la mendicité et les bidonvilles de la ville. Et notait qu'il fallait, pour ce faire, « renvoyer systématiquement dans leurs campagnes les vagabonds, ou les forcer à intégrer des centres d'accueil ou de formation ». Avec, s'il le faut, on le comprend entre les lignes, des moyens certainement plus coercitifs que les plus jeunes démocraties hésitent à employer.

La famille, ce pilier. Gouvernement et régulation pour la première partie de réponse à l'énigme, donc. À côté, une seconde partie sans doute plus culturelle. Car s'il se trouve assurément plus de 39 sans-abris au Vietnam, il s'en trouve très probablement moins à Saigon qu'à Paris. Pour qui a vécu dans les deux villes, le visuel et l'expérience sont sans équivoque, peu importe les statistiques. Paris est évidemment une ville bien plus riche, prospère et développée que Saigon, reste que les sans domiciles fixes y demeurent plus nombreux. D'où l'aspect culturel, nécessaire pour résoudre l'énigme initiale. La structure familiale et l'héritage confucéen donne un visage différent à la pauvreté, qui contraste avec celui des autres nations plus individualistes (cas des pays occidentaux, mais aussi du Brésil, des Philippines, qui ont des structures familiales plus nucléaires et

Sans-abris, à Saigon

très proches de l'Occident). Qui sont, souvent, les sans abris des pays plus développés ? Les profils sont divers, mais souvent, des individus, de tout âge, condamnés au vagabondage car plus les bienvenus dans leur foyer familial. À l'âge adulte, la norme impose dans les sociétés individualistes que l'enfant désormais majeur s'émancipe et s'accomplisse, hors du foyer. Les « Tanguy » sont moqués, en France ; la norme est différente, en terres confucéennes. L'enfant ne quitte pas nécessairement le foyer ; même marié, il n'est pas rare encore aujourd'hui de le voir continuer à vivre avec ses parents dans de grandes maisons multigénérationnelles. Prémariage, la question ne se pose même pas : les enfants se doivent de vivre chez leurs parents, sous leur autorité. Traditionnellement, seul le mariage permettait éventuellement de s'exonérer de la tutelle parentale. À l'âge adulte, la responsabilité se déplace, plus qu'elle ne disparaît ; car, le jeune adulte devra ensuite en retour s'occuper de ses parents, une fois ceux-ci plus en âge de travailler. Pas (encore) de maisons de retraite ici, et tout aussi peu de vieux SDF, qu'on peut apercevoir, parfois, sur les quais du métro parisien. La précarité ne prend pas les traits de la solitude, au Vietnam. Moins de SDF, moins de bidonvilles chez nous qu'ailleurs. Mais pas moins de précarité pour autant.

Sans-abris, dans le métro parisien

L'autre visage de la précarité. Car, ne nous méprenons pas, la majorité des Vietnamiens, à quelques jours du têt 2020, vit toujours (nettement) en deçà du seuil de pauvreté de la France (seuil fixé à 900 dollars par mois en 2019 par l'INSEE). Et, si la famine a (presque) disparu du pays, on estime en 2018, que près de 20% de la population du pays vivait toujours avec moins de 100 dollars de salaire par mois. Rappelons que le PIB par habitant du pays n'était l'année dernière que de 2500 dollars par an par habitant (15 fois moins que la France, et très en dessous de la médiane mondiale). Dans ce désarroi, la chance du Vietnam est que les héritages de son Histoire (par l'État en place et la culture de la population locale) le protègent des formes les plus extrêmes de la précarité. Elle prend des allures plus discrètes, plus sournoises que dans le reste du tiers monde. Jusqu'à faire oublier, parfois, aux observateurs les plus étourdis que le Vietnam est un pays encore pauvre, très pauvre, à l'orée de la nouvelle décennie.

Que signifie l'absence de bidonvilles à Saigon, en vérité? Leur absence constitue, en vrai, un frein à l'exode rural, qui permettrait pourtant de résoudre plus rapidement le problème de la misère dans les campagnes. Les ouvriers

agricoles, dans nos campagnes, ne peuvent espérer mieux que 50 à 100 dollars par mois, lorsque le climat est clément et qu'il se trouve des propriétaires prêts à louer la force de travail de ces fermiers. Car aux Philippines, en Indonésie ou en Inde, les bidonvilles sont en fait la marque de la fuite (trop rapide et mal contrôlée) hors des campagnes pauvres, et, malheureusement, un moindre mal pour ces prolétaires du tiers monde. Pas de bidonvilles, moins de misère, qui ne pénètre pas tant les villes ; au Vietnam, c'est dans les campagnes que se trouve concentré l'essentiel de la précarité du pays. Comme jadis à Shanghai ou à Pékin, on sait y faire pour que ne soit pas trop apparente cette misère dans les grandes agglomérations, vitrines à polir pour donner au reste du monde un visage plus présentable du pays. Ne pas, évidemment, se désoler de l'absence de bidonvilles à Saigon, ce serait un comble. Mais ne pas oublier pour autant que la précarité prend un autre visage au Vietnam.

Rizières au Vietnam, 2019

Nguyen Liem Hector

Khi mua quà cuối năm Lựa đám mây ngũ sắc Mọng nước ngọt xuân tràn Thả ruộng cằn, đất khát

Khi mua quà cuối năm Ôm đầy vòng xanh ngắt Gieo xuống biển, vào rừng Ươm mầm từng lá mới

Khi mua quà cuối năm
Lục ra bao hy vọng
Gửi mắt bé lên ba
Chờ nước, cơm cứu đói

Khi mua quà cuối năm Chọn ba-lô dưỡng khí Đeo vai kẻ lên đường Rời quê, tìm sinh lộ

Khi mua quà cuối năm Nhớ cầm viên anh hùng Trao tay mùa tuổi trẻ Ném vỡ mật bạo quyền Tặng

Khi mua quà cuối năm Nhặt đủ trăm giọt máu Truyền vào mạch phập phồng Hồng hào tim dân chủ

Khi mua quà cuối năm
Cân nặng ký tự do
Rắc gieo nơi ngục tối
Khơi lửa ấm tim tù

Khi mua quà cuối năm Tìm ở đáy lương tâm Cạo ra mảnh nhân từ Đây : cho phường hung, ác

Khi mua quà cuối năm Hái vài nhánh hương hoa Thả bay cùng tro, đất Gửi người chết chiều qua

Khi mua quà cuối năm Mua thêm chút lệ nhoà

Cổ Ngư

Corps retrouvés dans un camion près de Londres : une tragédie de l'immigration clandestine vietnamienne ?

FILS ROUGES VIETNAM AGEVP 4 NOVEMBRE 2019

Les 39 victimes retrouvées mortes dans le camion frigorifique près de Londres dans la nuit du 22 au 23 octobre seraient d'origine vietnamienne et non chinoise, selon la police britannique.

Les autorités vietnamiennes collaborent étroitement avec les autorités britanniques dans le cadre de l'enquête. À ce jour, les victimes sont toujours en cours d'identification.

Cette tragédie s'inscrit possiblement dans le phénomène de migration massive de Vietnamiens vers le Royaume-Uni, dans l'espoir de trouver du travail et de subvenir aux besoins de leurs familles. Dans un pays à tradition confucéenne, la famille et les devoirs familiaux ont un rôle central dans la société et ont de fortes répercussions sur les phénomènes migratoires.

Qui sont ces Vietnamiens qui migrent au Royaume-Uni?

Après la chute de Sài gòn et la fin de la guerre du Vietnam le 30 avril 1975, deux millions de réfugiés (Vietnamiens, mais aussi Chinois, Cambodgiens et Laotiens) quittent le pays pour les États-Unis, la Chine, le Canada, l'Australie et l'Europe dans des conditions extrêmement précaires. La Haute Commission des Réfugiés des Nations Unies estime qu'entre 200 000 et 400 000 "boat people" ont trouvé la mort en mer, à la suite de naufrages ou d'attaques pirates. En 2009, dans un contexte global de lutte contre l'immigration clandestine, la question des migrants vietnamiens revient à l'ordre du jour des médias français alors qu'on annonce la fermeture à Angres (Pas-de-Calais) d'un camp de migrants clandestins vietnamiens, en transit pour le Royaume-Uni où ils espèrent trouver un emploi.

En effet, si l'on observe un fort rebond économique depuis les années 1990, le pays se trouve dans l'impossibilité d'absorber les 1,5 millions de Vietnamiens qui entrent dans la vie active chaque année.

À l'inverse des réfugiés de la guerre du Vietnam, venant principalement du sud, ces nouveaux migrants sont principalement originaires de provinces pauvres du nord et centre Vietnam, où la population jeune fait face à un taux de chômage encore plus élevé que le taux national.

Ainsi dans ces provinces, l'émigration à l'étranger est devenue phénomène courant, de façon légale ou illégale. Extrêmement rentable (d'après la Banque Mondiale, en 2015 le Vietnam a reçu 12 milliards de dollars venant de ressortissants à l'étranger, soit 8% de son PIB), elle est même officiellement encouragée par l'État.

On estime que chaque année, 18 000 Vietnamiens sont envoyés de façon illégale en Europe et surtout au Royaume-Uni. Ces migrants sont principalement de jeunes hommes entre 25 et 40 ans, mariés, avec une surreprésentation de catholiques.

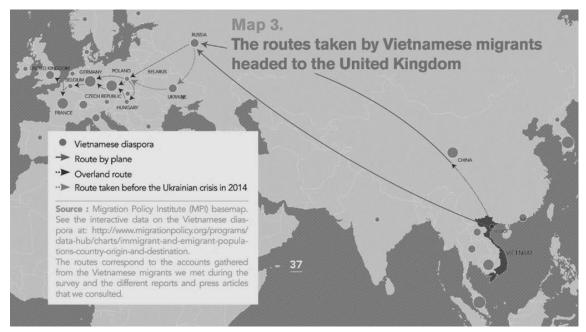
Pourquoi le Royaume-Uni?

Plusieurs raisons expliquent cet attrait : l'image donnée par les "agences" organisant le voyage d'un pays offrant beaucoup d'emplois stables et rémunérateurs, où les contrôles d'identité sont rares et où il est plus facile qu'ailleurs d'obtenir des papiers une fois sur place ; la forte demande de main d'oeuvre peu qualifiée dans des commerces tenus par des Vietnamiens (restaurants, bars à ongles) mais aussi dans la culture illégale de cannabis ; et la présence d'un large réseau de Vietnamiens sur place capable de les aider à trouver logement et travail. On estime ainsi à 20 000 le nombre d'immigrés clandestins vietnamiens au Royaume-Uni.

Comment se déroule le voyage ?

Pour accéder à cette "terre promise" qu'est le Royaume Uni, les migrants sont prêts à s'endetter lourdement ou à vendre leurs biens pour réunir les sommes astronomiques demandées par les agences, de 9 000 à 45 000 euros selon les offres ; 9 000 euros correspondant en moyenne à 8 ans de salaire pour un habitant vivant dans ces zones rurales.

Les migrants sont souvent acheminés par la Russie, l'Europe de l'Est, l'Allemagne, la Belgique et la France, dans des conditions extrêmement précaires, principalement parqués dans des camions avec un risque réel d'asphyxie. Beaucoup d'offres incluent la traversée nocturne à pied des forêts biélorusses pour atteindre la frontière polonaise. Au risque permanent de se faire arrêter et reconduire par la police, s'ajoute celui de violences, d'extorsions par des passeurs de réseaux concurrents ou par d'autres groupes de migrants.

Itinéraire des migrants vietnamiens vers le Royaume-Uni, source : "En route to the United Kingdom, A field survey of vietnamese migrants", IRASEC and France terre d'asile

Les migrants qui n'ont pas réussi à réunir les sommes exigées s'arrêtent dans les pays qu'ils traversent pour financer le reste de leur voyage, cherchant souvent du travail auprès de la diaspora vietnamienne. Devant leurs dettes grandissantes et les difficultés de la traversée de la Manche, certains renoncent à leur objectif initial et s'installent en Allemagne ou à Paris.

Les camps de réfugiés vietnamiens autour de Calais constituent une étape cruciale du voyage. Les migrants y passent souvent des mois, le temps de parvenir à se faufiler à l'arrière d'un camion en partance pour le Royaume-Uni sur les aires de repos autoroutières, et d'arriver à destination sans se faire repérer.

Le périple dure généralement plusieurs mois, si toutefois il touche à sa fin. En cas d'échec, les migrants lourdement endettés n'ont souvent pas d'autre choix que de retenter leur chance.

Aux conditions précaires et aux dangers encourus par les migrants s'ajoute le risque de devenir victimes de trafics humains, par exploitation au travail ou sexuelle. La différence entre immigration illégale par des agences et des passeurs et le trafic humain repose en théorie sur le consentement des migrants, malgré les risques et les conditions précaires du voyage. D'autre part, si l'action des passeurs prend fin à l'arrivée des migrants dans le pays visé, celle des trafiquants s'y poursuit avec l'exploitation des migrants arrivés à destination. En pratique cependant, la distinction est moins claire et les migrants lourdement endettés peuvent se retrouver aspirés dans des réseaux de trafiquants, une fois à destination ou en chemin, d'autant plus qu'ils sont sans ressources et isolés. On estime que parmi les victimes d'exploitation au travail dans la culture de cannabis au Royaume-Uni, 96% viennent du Vietnam et 81% sont mineurs ...

Le 28 octobre à Dresde, 37 autres Vietnamiens ont été découverts sans papiers en règle par la police fédérale allemande à bord de trois véhicules en provenance d'Europe de l'Est.

Gareth Ward, l'ambassadeur du Royaume-Uni au Vietnam, a déclaré le 28 octobre après une réunion avec le Ministre de la Sécurité Publique du Vietnam qu'ils "travailleraient ensemble pour éveiller les consciences sur les dangers du trafic d'êtres humains, pour poursuivre les criminels qui le facilitent, et pour protéger les personnes

Difficile néanmoins d'imaginer que ce phénomène de migration clandestine "à tout prix" s'atténuera, tant que les inégalités de richesses dans les provinces du nord et du centre perdureront et que l'État trouvera autant d'intérêt à exporter sa main d'œuvre.

Sources:

(1) En route to the United Kingdom, A field survey of vietnamese migrants, IRASEC and France terre d'asile, conducted by Danielle Tan et Thi Hiep Nguyen, mars 2017.

(2) https://bbc.in/2tE7BNo (3) https://bbc.in/36DhAky (4) https://bbc.in/2R2I8Gf

(5) https://bit.ly/39RyihX

(6) https://reut.rs/36Dqnd2

(7) https://bit.ly/37LtIAb

Regards de manifestants

Des manifestations contre le projet de loi d'extradition des autorités de Hong Kong ont débuté en février 2019. Ex-colonie britannique rendue à la Chine en 1997, Hongkong devrait en principe conserver son statut particulier de territoire autonome et jouir d'une certaine autonomie avec un système économique et juridique spécial pendant une période de 100 ans.

Ce projet de loi imposé par le gouvernement chinois permettant d'extrader vers la Chine les citoyens chinois ayant commis de méfaits à Hongkong est considéré comme une tentative de mainmise des autorités chinoises et d'ingérence dans les affaires de Hongkong.

Le gouvernement de Hongkong a vite fait de retirer le projet de loi, mais depuis bientôt 10 mois les manifestations quotidiennes n'ont pratiquement jamais cessé, malgré des répressions violentes de policiers fidèles à Pékin. Les manifestants ont désormais d'autres exigences, notamment le suffrage universel pour toutes les élections à Hongkong. Ils veulent à tout prix éviter de tomber un jour sous le joug des autorités chinoises. Finalement ils considèrent que l'ancien système colonialiste des Britanniques est infiniment préférable au paradis communiste qu'on leur promet.

Lors de ces manifestations, insuffisamment relatées par la presse internationale, on remarque l'implication extrêmement exceptionnelle des jeunes. Et parmi

eux un très grand nombre de filles. Lors des répressions d'une grande brutalité beaucoup ont été arrêtés. La jeunesse hongkongaise a dû payer un lourd tribut à cette lutte pour la liberté. On ignore encore le nombre de ceux qui ont été torturés et subi des violences dans les prisons, et combien de corps ont disparu dans les eaux noires.

Des photographes ont capté les moments où ces jeunes ont été arrêtés par la police aux ordres de Pékin. Ce qui frappe, c'est l'expression de leur regard. Des regards qui disent beaucoup de choses, sauf la peur.

Les photographes ont surpris aussi des moments de tendresse au milieu du chaos et de la violence. C'est toute la poésie de la révolution. Cette jeunesse qui descend dans la rue tout en étant consciente des pires dangers qui la guettent mérite notre profond respect.

Vĩnh Đào

Que penser de l'EVFTA?

Le 30 juin 2019, la Commission Européenne et le gouvernement de la République socialiste du Vietnam ont signé l'Accord de Libre Echange entre l'Union européenne et le Vietnam, ou EVFTA – Europe-Vietnam Free Trade Agreement. Les termes de cet accord sont élaborés après de longues négociations débutées en 2015. Pour Mme Cecilia Malmström, Commissionnaire européenne du Commerce, l'Accord de Libre Echange (ALE) et l'Accord de Protection des Investissements (API) « vont constituer une nouvelle référence de l'engagement de l'UE avec un pays émergent ; ils représentent également une grande opportunité pour les investisseurs et exportateurs européens [...] De plus, les accords vont promouvoir un développement durable des deux parties et inclure de fortes implications dans la protection des droits fondamentaux des travailleurs, des droits de l'homme plus généralement, et de la sauvegarde de l'environnement » [1].

Le 28 juin 2019, deux jours avant la finalisation de l'EVFTA, un collectif de députés européens, en accord avec Mme Maria Arena, Présidente de la Sous-commission des Droits de l'Homme, a signé une lettre adressée au président du Conseil, Donald Tusk, « faisant part de [notre] préoccupation face à la détérioration grave des droits humains au Vietnam » [2].

Fruit de plusieurs mois de négociation, cet Accord devra être soumis à ratification par le Parlement européen à partir du 10 décembre 2019 prochain. Dans cette perspective, un état des lieux nous permet, en tant que citoyens européens d'origine vietnamienne, un éclairage des bénéfices et écueils de l'EVFTA.

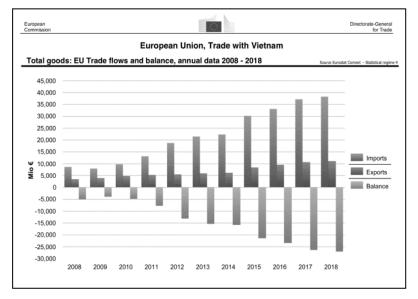
Depuis les années 2010, la mondialisation du commerce rend indispensable la régulation des échanges internationaux, établissant les droits et devoirs des signataires des Accords de Libre-Echange. L'ouverture du marché doit permettre l'expansion économique de chaque partie, mais dans le respect mutuel de principes fondamentaux :

- 1. Les échanges commerciaux doivent permettre un profit équitable et non au détriment d'une partie,
- 2. Ils doivent garantir la qualité des produits échangés,
- 3. Le développement industriel qui en découle doit assurer une double protection : celle de l'environnement et celle de l'homme, autrement dit, toute activité industrielle doit veiller à la préservation de la faune, de la flore, et également à la protection du travailleur.

Ces règles conduisent à l'élaboration d'équilibres fragiles, pourtant indispensables dans un échange respectueux, et souvent difficiles à obtenir. On comprend les écueils rencontrés dans les négociations entre l'Union européenne et ses partenaires du monde libre, les Etats Unis (TAFTA-suspendu), le Canada (CETA-ratifié in extremis), le Mercosur (suspendu). L'Europe fait preuve d'une grande fermeté pour défendre les intérêts légitimes de ses concitoyens et parmi ceux-ci, l'implication environnementale, la sécurité alimentaire constituent des enjeux de premier ordre.

Les problèmes environnementaux et la sécurité alimentaire

L'accord EVFTA porte l'ambition européenne de promouvoir un partenariat économique avec un pays émergent. Ce partenariat est bienvenu dans le contexte de guerre économique entre les Etats-Unis et la Chine. permettant à l'Europe comme au Vietnam d'occuper de nouveaux espaces commerciaux. Actuellement, la balance commerciale Europe-Vietnam est largement déficitaire pour l'Europe [3]. L'Europe espère à terme accroître la vente vers le Vietnam de ses produits, dont les normes de qualité sont établies. Inversement le Vietnam entend multiplier ses exportations à destination de l'Union, en grande majorité dans le domaine alimentaire et textile. Mais à ce niveau, de nombreuses réserves sont à observer quant à la qualité des produits importés du Vietnam:

- L'absence de norme de qualité et de traçabilité des produits. Citons les risques d'importation de produits toxiques ou non autorisés dans l'Union européenne (organismes génétiquement modifiés, cultures ayant recours à des pesticides interdits dans l'UE...), le manque de traçabilité et de transparence des filières de production, la hausse des émissions de gaz à effet de serre, du fait de l'augmentation du transport international.
- Le Vietnam est le 4e pollueur en plastique des océans de la planète (source WWF 2019) et sa population fait face à de graves problèmes écologiques : la déforestation, l'assèchement du delta du Mékong, la pollution des cours d'eaux et de la côte maritime, les émissions de carbone dues à l'électricité au charbon [4].
- L'Europe importe pour plus de 3,6 milliards d'euros de produits alimentaires du Vietnam, dont une grande partie provient de la mer. Or un désastre écologique causé par les déchets toxiques d'une aciérie chinoise s'est produit en 2016, impactant des centaines de kilomètres de côtes vietnamiennes pour de nombreuses médias années. En réponse à la population vietnamienne et aux internationaux. les autorités vietnamiennes se sont employées à faire taire toute critique, en multipliant les arrestations, en refusant les missions d'expertise indépendante dans les zones polluées [5].
- L'évaluation des risques environnementaux est difficile en l'absence de source d'information indépendante.
 La presse indépendante n'existe pas au Vietnam (classé au 176e rang mondial pour la Liberté de la Presse RSF).

De l'origine des marchandises ?

Le projet d'accord EVFTA comporte un engagement par le Vietnam de "faire des efforts soutenus et constants pour ratifier la convention de l'Organisation Internationale du Travail". Faute d'un mécanisme solide de mise en œuvre, le risque est réel de voir le Vietnam ne pas tenir l'engagement et laisser des entreprises installées au Vietnam, souvent chinoises, pratiquer le dumping social et économique et inonder le marché européen de leurs produits [6].

Cybersécurité et sécurité des personnes

La récente loi sur la Cybersécurité du Vietnam représente le contraire de la loi RGPD en vigueur en Europe. La loi européenne vise à protéger la vie privée des concitoyens européens.

La loi Cybersécurité vietnamienne, comparable à celle de la Chine, vise à protéger le régime par la surveillance permanente des données privées et la censure des communications sur les réseaux sociaux de toute personne située au Vietnam.

Cette loi expose les employés des entreprises européennes exerçant au Vietnam, quelle que soit leur nationalité, à l'espionnage de leurs activités sur Internet et aux risques de sanctions en cas d'expression critique à l'égard des autorités. Ces sanctions peuvent aller jusqu'à l'emprisonnement, dans un pays où il n'existe pas de séparation entre pouvoir politique et pouvoir judiciaire.

Des engagements trahis par les actes

L'accord EVFTA contient de nombreux engagements de la part du Vietnam.

Les faits sur le terrain viennent pourtant contredire les promesses du gouvernement vietnamien :

- ➢ Il faut rappeler l'affaire du spectaculaire kidnapping d'un dissident en plein centre de Berlin en juillet 2017, organisé par les services secrets vietnamiens avec l'aide de l'ambassade du Vietnam. La justice fédérale allemande a qualifié le crime de violation flagrante du droit international et de la souveraineté allemande.
- Les engagements sur l'environnement et le développement durable font l'objet d'une longue liste de promesses dans le traité, alors que sur le terrain les défenseurs de l'environnement sont menacés et condamnés à de lourdes peines de prison.

Me Nấm, « Mère Champignon », une bloggeuse Emprisonnée pour avoir dénoncé la responsabilité du groupe industriel chinois Formosa dans la pollution de la mer au Centre Vietnam en 2016

La situation des Droits de l'Homme

Tout en menant avec l'Europe des discussions sur l'Accord de Libre-Echange, les autorités vietnamiennes ont intensifié ces dernières années la répression contre les religieux, blogueurs, défenseurs de droit civil, alors que le Vietnam est signataire de nombreux traités relatifs aux Droits de l'Homme.

Comme l'a souligné le Parlement européen et les ONG, le bilan du Vietnam en matière de Droits de l'Homme reste hélas accablant.

Source: Amnesty International [7]

Au final, l'Union européenne se trouve face à un partenaire commercial qui :

- 1. Fait le choix d'une surproductivité pour une expansion économique forcenée,
- Sans tenir compte des conséquences écologiques et environnementales au Vietnam, et par conséquent de la toxicité des polluants industriels sur les produits exportés à destination des consommateurs européens,
- 3. Oppose une totale opacité à toute tentative d'évaluation des risques de la stratégie voulue de surproduction, et enfreint les Droits de l'homme et les Droits du travail.

A la lumière de ces éléments et au nom du principe de précaution, il est licite pour les citoyens européens comme pour le Parlement de l'UE, en préambule à la ratification de l'EVFTA, de demander au Vietnam :

- d'établir des critères fiables et directement applicables de contrôle de qualité de produits comme de l'environnement de travail, en accord avec les organismes internationaux;
- de lever l'obstruction face aux lanceurs d'alerte et médias sur la question fondamentale de l'environnement;
- de respecter les normes de protection du travailleur ainsi que de ses droits.

THN

- 1. https://mariearena.eu/2019/06/28/accord-ue-vietnam-priorite-aux-droits-humains/
- $2. \quad \text{https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_vietnam_en.pdf} \\$
- 3. http://www.datapressepremium.com/rmdiff/2005445/SOUS_EMBARGO_WWF_Rapport_plastiques_FR.pdf
- https://www.francetvinfo.fr/monde/asie/scandale-ecologique-au-vietnam-des-millions-de-poissons-morts-decouverts-sur-lesplages_1438199.html
- 5. http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/EN/1-2013-94-EN-F1-1.Pdf
- 6. https://www.amnesty.org/fr/countries/asia-and-the-pacific/viet-nam/

Affaire Zahradil : Révélation de conflit d'intérêt autour de l'accord commercial Europe-Vietnam

Le 10 décembre 2019, le député Tchèque au Parlement Européen Jan Zahradil a démissionné de sa fonction de Rapporteur sur l'Accord de Libre Échange entre l'Europe et le Vietnam à la suite de révélations par le site journalistique EUObserver d'une situation de conflit d'intérêt. « Je pense qu'il faut trouver des solutions pratiques, pour éviter une politisation de la phase finale du processus et pour ne pas le faire dérailler. J'ai par conséquent décidé de remettre ma démission comme rapporteur" a-t-il déclaré.

Voici l'article rédigé par Nikolaj Nielsen, paru dans EUObserver, qui a révélé l'affaire, le 9 décembre 2019.

Européenne va prochainement signer un accord important de libre-échange avec le Vietnam - représentant 19% des exportations de ce pays - alors que les ONG alertent sur le fait que les clauses concernant les droits humains sont presque sans signification. (Photo: Banque Mondiale)

Un député européen menant au nom de l'Union Européenne les discussions avec le Vietnam sur l'accord commercial affirme qu'il n'a pas l'obligation de déclarer son rôle dans un groupe ayant des liens avec le régime communiste de Hanoï, en dépit des règles du Parlement Européen.

« Je n'exerce aucune fonction rémunérée dans ce groupe ; comme je l'avais indiqué, il s'agit d'une fonction plutôt honorifique, un rôle pas très actif », a expliqué au EUObserver (3/12/19), Jan Zahradil, le député tchèque au Parlement Européen, et ancienne tête de liste pour le groupe de droite CER (Conservateurs Européens et Réformistes).

Jan Zahradil est vice-président du Comité de Commerce International au Parlement Européen. Il est aussi le Rapporteur pour l'Accord de Libre Échange Europe-Vietnam (l'EVFTA) et l'Accord de Protection des Investissements (l'IPA – Investment Protection Agreement) entre l'Europe et le Vietnam, un pays dont le code pénal qualifie de crime le fait de critiquer l'État.

Au nom de telles infractions, de nombreux prisonniers politiques sont incarcérés dont le cas le plus récent est l'emprisonnement du journaliste Phạm Chí Dũng, qui s'est exprimé contre l'accord commercial entre l'Europe et le Vietnam en raison du **peu de cas qui y est fait de la situation des droits de l'Homme au Vietnam.**

Mais le fait que Zahradil a feint d'ignorer les règles du Parlement Européen en matière de conflit d'intérêt soulève des **interrogations sur sa neutralité** dans le rôle de Rapporteur, et amène à douter que cet accord puisse réellement faire progresser les droits du travail et droits humains au Vietnam.

En 2016, Zahradil est nommé Président du Conseil Consultatif de l'Association des Vietnamiens en Europe (FOVAE).

Jan Zahradil est vice-président du Comité de Commerce International au Parlement Européen. Il est aussi le Rapporteur pour l'Accord de Libre Échange Europe-Vietnam et l'Accord de Protection des Investissements (IPA), Président du Conseil Consultatif de l'Association des Vietnamiens en Europe (FOVAE), et membre d'un groupe d'amitié du Vietnam (Photo : ECR).

Zahradil a nié l'importance et l'influence de ce groupe, bien qu'il ait été rapporté que le 2e congrès de cette association sera tenu dans l'enceinte du Parlement Européen en 2020.

De son côté, le Parlement Européen confirme que les députés doivent déclarer toute activité, « qu'elle soit rémunérée ou non », chose que Zahradil n'a pas faite.

Ces règles ont pour but de prévenir des situations de conflit d'intérêt, notant que les personnes en charge des dossiers importants au nom de l'assemblée élue doivent

dévoiler de telles informations avant de prendre leur fonction.

Zahradil a confirmé qu'il avait maintenu son rôle au conseil consultatif mais affirme que « tout cela n'a pas été très actif ».

Distinction et cérémonie à Prague

Pourtant les communications récentes du Parti Communiste du Vietnam en suggèrent autrement.

Fin octobre 2019, le Parti Communiste a décerné au leader du groupe, Hoàng Đình Thắng, un certificat d'excellence au cours d'une cérémonie solennelle tenue à Prague pour son travail à l'Association Vietnamienne en République Tchèque, qui est membre de FOVAE.

De telles récompenses ne sont décernées qu'aux personnes ayant excellé dans leur fonction depuis plusieurs années de suite.

Et au cours de l'été, la presse au Vietnam a relayé les louanges réciproques de Thắng et Zahradil.

Dans un article de presse, Thắng remerciait Zahradil de permettre à FOVAE d'assister aux sessions du Parlement Européen à Strasbourg et à Bruxelles. Dans l'article, Thắng déclarait que son groupe organisera une grande réunion d'assemblée dans l'enceinte du Parlement Européen en 2020.

Thắng est une figure connue au sein du Front de la Patrie du Vietnam, un parti satellite du régime.

En 2015, son leadership avait émis une directive demandant à ses membres d'œuvrer pour les intérêts du Vietnam à l'étranger. L'année suivante, le FOVAE fut créé dans la capitale Tchèque, avec Zahradil à un poste honorifique de conseil.

Parmi les autres membres seniors du groupe figure Lê Hồng Quang, ancien ambassadeur du Vietnam en Slovaquie, qui serait impliqué selon les sources d'enquête dans le kidnapping à Berlin de l'homme d'affaires Trịnh Xuân Thanh.

« Tout sujet que vous traitez ainsi que les personnes avec qui vous le faites est d'une manière ou d'une autre lié au Parti Communiste au Vietnam. Vous ne pouvez pas l'éviter. C'est pareil avec la Chine.» a répondu Zahradil aux questions sur ses liens avec le régime.

Mais les liens entre Zahradil et le régime ne se limitent pas au groupe FOVAE.

Il est aussi président du groupe d'amitié du Vietnam, lancé en 2015 à l'Ambassade du Vietnam à Bruxelles.

Souvent affichés comme des moyens pour développer l'entente culturelle, promouvoir des valeurs et mieux informer le public, en réalité les groupes officieux et non réglementés servent souvent comme voie détournée des gouvernements parias pour mieux accéder au Parlement Européen.

« Il s'agit seulement d'un groupe réunissant des députés européens intéressés par le sujet du Vietnam, qui n'est donc pas une organisation formelle » a précisé Zahradil, en ajoutant qu'il n'y a ni secrétariat ni charte institutionnalisée.

Mais Zahradil est aussi cité dans un article de l'Armée du Peuple, organe de l'État, faisant l'éloge du groupe d'amitié et de son rôle en faveur de l'accord de libre-échange Europe-Vietnam.

Zahradil dit que la libération de prisonniers politiques et de journalistes serait perçue comme un « geste de bonne volonté » avant la ratification de l'accord.

Jusqu'à 300 prisonniers politiques

Cependant des critiques comme Human Rights Watch, une ONG, ont dénoncé l'approche inoffensive de l'Union Européenne dans l'accord commercial quand il s'agit d'aborder le sujet des **abus de droits au Vietnam**. Même les clauses intégrées dans l'accord afin de vérifier sa mise en œuvre ne sont pas prises au sérieux.

Parmi ces clauses figurent celles prévoyant la mise en place de GCD – Groupes de Conseil Domestiques, issus de la société civile indépendante. Ces groupes ont pour mission de s'assurer que le Parti Communiste respecte ses engagements.

Mais Human Rights Watch considère que cela n'a pas de sens car la société civile indépendante au Vietnam n'a pas le droit d'opérer ouvertement.

« Selon les estimations, il y a entre 150 et 300 prisonniers politiques au Vietnam et les gens sont simplement mis en prison pour une publication sur Facebook. Comment peut-on s'attendre à ce que des personnes puissent prendre ce rôle et l'exercer de manière libre et indépendante ? » demandait Claudio Francavilla de Human Rights Watch.

Un Appel commun envoyé par des ONG début Novembre 2019 demandait aux députés européens de repousser la ratification de l'accord commercial jusqu'à ce que le Vietnam ait respecté un minimum de critères en matière de droits de l'Homme.

Il est noté dans l'Appel que **l'accord EVFTA ne comporte pas de date d'échéance**, ni de pénalité dans le cas où le Vietnam échoue à ratifier certaines conventions du Droit du Travail International, chose que le Vietnam aurait dû faire depuis plusieurs années.

Parmi les signataires de l'Appel figurait l'Association des Journalistes Indépendants, dont le cofondateur est Pham Chí Düng, qui se trouve maintenant derrière les barreaux pour s'être exprimé contre le pacte commercial.

Invité à commenter sur l'arrestation de Phạm Chí Dũng, Vũ Anh Quang, ambassadeur du Vietnam à l'Union Européenne, a indiqué au EUObserver qu'il a envoyé une Newsletter aux Députés européens expliquant les droits de travail et droits humains dans le pays : « Bien entendu, nous avons mentionné les droits de l'homme et les droits du travail dans les premières pages et dans la prochaine Newsletter, il y aura beaucoup plus de détails ».

La Newsletter de 4 pages, parcourue par EUObserver, proclame que le pays a accompli des réalisations et des progrès significatifs en matière de droits de l'Homme mais ne fait aucune mention de Phạm Chí Dũng ou de prisonniers politiques.

Le Parlement Européen est appelé à voter en session plénière en février 2020 sur l'accord commercial EVFTA, qui vise à éliminer les tarifs douaniers.

Depuis des années, l'Union Européenne est le 2e marché le plus important pour les produits vietnamiens et le 4e partenaire bilatéral du Vietnam le plus important, après la Chine, la Corée du Sud et les États-Unis.

Article de Nikolaj Nielsen traduit par Trần Lam Sơn

Pour accéder à l'article en anglais : https ://euobserver.com/institutional/146829

A propos d'EUObserver :

EUobserver est un journal en ligne indépendant, à but non lucratif, fondé à Bruxelles en 2000.

EUobserver est le seul média d'information indépendant qui couvre les affaires de l'Union Européenne à Bruxelles et au delà. Les sources de revenus proviennent exclusivement des abonnements, publicités et partage d'articles par d'autres médias et de dons de la fondation reconnue d'utilité publique Adessium.

Remerciements

La parution de ce nouveau numéro de Nhân Bản Xuân n'aurait pu se faire sans l'aide de :

- Notre comité de rédaction : Merci pour les nombreuses heures de relecture et de mise en page.
- Nos rédacteurs : Cổ Ngư, Thụy Khanh, Võ Anh Thư, Xuân Phương, TMN, GS Phạm Thị Nhung, VIETCOOK AGEVP, Nguyen Liem Hector, FILS ROUGES VIETNAM / AGEVP, Vĩnh Đào, THN, Trần Lam Sơn.

Merci pour la richesse et la diversité des articles de ce numéro.

- Nos sponsors : Merci pour votre aide qui permet à notre journal de paraître tous les ans.

Merci surtout à vous chers et dévoués lecteurs, votre soutien est la source de motivation et raison d'être du journal.

Vous souhaitez réagir à un article ou contactez un auteur ? Ecrivez à nhanbanbao@gmx.fr.

L'équipe du Nhân Bản Xuân 2020

Retrouvez d'autres revues de presse et infographies de Fils Rouges Vietnam AGEVP sur la page Facebook!

« Fils Rouges Vietnam » est une section de l'AGEVP qui a pour premier objectif d'apporter aux jeunes, Vietnamiens ou non, des clés de compréhension sur les enjeux sociaux et économiques actuels du Vietnam et sa position géopolitique en Asie et dans le Monde, par le moyen de conférences et d'une revue de presse, toujours dans un esprit d'ouverture, de tolérance et de convivialité.

agevp.com

AssociationGeneraleDesEtudiantsVietnamiensDeParis